

Izveštavanje o Donaldu Trumpu u hrvatskim televizijskim vijestima prije i poslije američkih predsjedničkih izbora

Grbavec, Jasmina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:428945>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-02-25**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Jasmina Grbavec

IZVJEŠTAVANJE O DONALDU TRUMPU U
HRVATSKIM TELEVIZIJSKIM VIJESTIMA PRIJE I
POSLIJE AMERIČKIH PREDSJEDNIČKIH IZBORA

DIPLOMSKI RAD

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

IZVJEŠTAVANJE O DONALDU TRUMPU U
HRVATSKIM TELEVIZIJSKIM VIJESTIMA PRIJE I
POSLIJE AMERIČKIH PREDsjedNIČKIH IZBORA

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: izv. Prof. Dr. Sc. Tena Perišin

Studentica: Jasmina Grbavec

Izjava o autorstvu

Izjavljujem da sam diplomski rad „Izvještavanje o Donaldu Trumpu u hrvatskim televizijskim vijestima prije i poslije američkih predsjedničkih izbora“, koji sam predala na ocjenu mentorici izv. Prof. Dr. Sc. Teni Perišin, napisala samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekla ECTS-bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivala etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebice članke 16-19. Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Sadržaj

Uvod	1
Fenomen lažnih vijesti „ <i>Fake News</i> “	1
Teorijski kontekst rada	5
Definicija vijesti	5
Kontekstualizacija činjenica	5
Trump i mediji	6
Medijska konstrukcija društvene zbilje	6
Soundbite novinarstvo	7
Izvještavanje o politici	8
Medijski pejzaži	10
Obrazlaganje pretpostavki i polazišta rada	12
Moje istraživanje	12
Uzorak	12
Pretpostavke rada	12
Potvrda teze	14
Jedinice analize	14
Hrvatska radiotelevizija	14
Nova TV	15
N1 televizija	16
Posebna emisija N1 na dan inauguracije	16
Rasprava	18
Javljanja uživo	18
Televizijski prilozi	29
Posebni formati	33
Razgovor s gostima	36
Zaključak	39
Popis literature	40
Sažetak i ključne riječi	41
Summary and the key words	42

Uvod

Nominacijom Donalda J. Trumpa republikanskim kandidatom za predsjednika SAD-a medijski svijet se na trenutak uzdrmao, pomislivši, na prvu, da je riječ o neslanoj šali. Ipak, šalu na stranu, rijetko tko je pomislio da će jedan Donald Trump zagospodariti medijskim svijetom te svakim svojim nastupom i na kraju krajeva *tweetom* osvajati toliko pažnje. Od tog 21. srpnja 2016. godine postaje jasno da mediji više nikad neće biti isti i da slijede vremena rivalstva Trumpa s jedne strane, i novinara s druge. Trump kao čovjek koji dolazi iz Reality TV-a, trač naslovnica njujorških tabloida, znao je da je upravo on, takav kakav jest, ono što mediji traže. Kampanje ovih predsjedničkih izbora, zbog svoje su specifične komunikacije, postale glavna tema izvještavanja u svjetskim medijima, barem što se tiče vanjske politike. Ova predsjednička kampanja, kao i kandidati, okarakterizirana je u medijima u samim počecima kao jedna od najgorih u povijesti. Koliko su Clinton i Trump bili kvalitetni kandidati ostaje otvoreno pitanje jer ipak to neće biti tema ovog rada, ali činjenica jest da se u kampanjama premalo doticalo ključnih odrednica programa koje kandidati nude, dok su mediji s druge strane diskutirali o tome koja hollywoodska zvijezda podupire kojeg kandidata. Svaki od njih razvio je svoju političku komunikaciju, a od novinara se očekivalo da ipak procjene što je važno a što ne. No ipak, bez politike nema medija, a i obrnuto, pogotovo kada se radi o Sjedinjenim Državama koje su najjača sila na svijetu, predvođe NATO, i svaki događaj u američkoj javnosti, dobiva na važnosti ispred bilo koje teme. Obzirom na ulogu na području jugoistočne Europe posljednjih 20-tak godina, američka vanjska politika prema tom prostoru svakako je doprinijela stabilizaciji odnosa zemalja u regiji, što opet neposredno ima značaj i za medije toga područja. Medijsku reprezentaciju Clinton i posebice Trumpa, od samog početka izborne kampanje pa sve do predsjedničke inauguracije, izrazito je važno proučavati. Ona utječe na percepciju građana o nekoj zemlji, kakva će značenja i shvaćanja izvoditi iz medijskih sadržaja, utječe na gospodarsku suradnju, diplomatske odnose zemalja, na stanje na burzama, a „pripisivanjem značenja vođama, gledatelji definiraju vlastite političke stavove, a u isto vrijeme vjerovanje u vodstvo je katalizator komfornosti i poslušnosti“ (Edelman, 2003:49). Gotovo da ne postoji sfera koja se, izravno ili neizravno, ne dotiče utjecaju američke politike.

Fenomen lažnih vijesti „Fake News“

Stavljanjem američkih predsjedničkih izbora u medijski fokus ponovno se pojavila i tema takozvanih lažnih vijesti, ipak ponajviše zbog Trumpa, čiji je odgovor na svaku medijsku

kritiku bio: „To su lažne vijesti, nemojte vjerovati u to“¹. Lažne vijesti nije doduše izmislio Trump, spominju se još u antičkim vremenima i kasnije u 19. I 20. stoljeću. Ipak, pojam lažnih vijesti nije se oduvijek percipirao u negativnom kontekstu. Poznati američki komičar i producent Jon Stewart u svojoj se satiričnoj emisiji „*The Daily show*“ koristio lažnim vijestima kako bi kroz satiru pokazao i drugu stranu politike, rugajući se također i pristranosti američkih medija.² Korištenje *fake newsa* iz satiričnog kuta bilo je izrazito popularno početkom 21. Stoljeća u Americi. Danas se češće govori o političkoj satiri, kojoj Trump daje dovoljno materijala da se održi još jako dugo. Najveći pokušaj *fake newsa* 20. stoljeća zaslužno pripada Orsonu Wellesu i njegovoj radijskoj drami „Rat svjetova“, kada je masa ljudi slušajući radijsku dramu na CBS-u pala pod utjecaj voditelja koji je obznanio kako su na zemlju sletjeli Marsovci. Uvjerljiva gluma, uključivanje astronoma u program, izvještaji reportera s mjesta događaja, zvučne kulise koje su imitirale izvanzemaljski zvuk - sve je to doprinijelo općem kaosu između stanovništva, da bi na kraju ispalo da je sve to samo „*fake news*“. Danas su lažne vijesti sveprisutne, krađu nam pažnju velikim naslovima članaka te se koriste isključivo u negativnom kontekstu. Cijela ta hajka oko lažnih vijesti dodatno upada u središte pozornosti s Donaldom Trumpom. Na svakom svojem skupu, javnom obraćanju, čak i u televizijskim debatama, Trump se ograđivao od medija ističući da šire lažne vijesti kreirajući lošu sliku o njemu. Istovremeno, njegov se tim ograđivao od medija, pozivajući građane da ne vjeruju lažnim vijestima. Na kraju se ispostavilo da ured predsjednika plasira u medije alternativne činjenice, koje su u određenom trenutku odgovarale Trumpovoj reprezentaciji. Kellyanne Conway kaže kako alternativne činjenice nisu nužno laži, ali da ne bi trebale dolaziti od osobe koja se nalazi na poziciji predsjednika SAD-a³.

Što se tiče dosadašnjih istraživanja reprezentacije predsjednika Trumpa u smislu objavljenih knjiga gotovo da i nema jer je , u trenutku dok pišem ovaj diplomski rad, prošlo 100-njak dana od njegovog predsjedavanja, no zato ima mnogo članaka koji tematiziraju prvih sto dana

¹ The sommervilletimes: 2016: The year of fake news, 11. Siječanj 2017., <http://www.thesomervilletimes.com/archives/73003>, datum pristupanja 18. Lipanj 2017.

² The Daily show with Jon Stewart: The fake news controversy, 17.ožujak 2004. <http://www.cc.com/videoclips/by7kvs/the-daily-show-with-jon-stewart-fake-news-controversy>, datum pristupanja 10. Kolovoz 2017.

³ Alternative facts – the greatest, strongest facts that ever existed, 23. Siječanj 2017., <https://www.theguardian.com/us-news/shortcuts/2017/jan/23/alternative-facts-the-greatest-strongest-facts-that-ever-existed>, datum pristupanja 26. Srpanj 2017.

vladavine Donalda Trumpa. Jedno takvo je i istraživanje Harvard Kennedy School Sveučilišta u Harvardu, gdje su istraživači analizirali izvještavanje o prvih 100 dana Donalda Trumpa.⁴ Izvještaj se temeljio na analizi vijesti u tiskanim izdanjima *The New York Timesa*, *The Wall Street Journala* i *The Washington Posta*, te televizijskim izdanjima *CBS-a*, *CNN-a*, *Fox News-a* i *NBC-a*. Analizirali su se i europski mediji; *Financial Times* i *BBC* u Velikoj Britaniji te njemački *ARD*). Tako je analizom zaključeno kako je predsjednik Trump dominirao medijskom pokrivenošću, točnije, da je bio tema 41 posto svih vijesti - tri puta više od prošlih predsjednika. Osim toga prikazan je kao negativna osoba u najviše postotaka i to ponajprije u Njemačkoj. Analizom je isto tako utvrđeno da je Trump u nekim danima smanjio stupanj negativnosti, npr. kada je nakon kemijskog napada na civile u Siriji dao nalog da se raketira sirijska zračna baza. Osim u slučaju sudskih imigracijskih naloga, tisak je samo minimalnu pažnju posvetio Trumpovim izvršnim naložima, koji direktno utječu na građane Sjedinjenih Američkih Država a i šire. Te se uredbe moraju odobriti u kongresu ili ako ih kongres ne potvrdi, predsjednik može tražiti odobrenje ili potporu američkog Vrhovnog suda. Zajedno, ti nalozi, ako izuzmemo imigraciju, činili su manje od jedan posto Trumpove pokrivenosti. Od svih televizija, najbolju reprezentaciju, točnije najmanji stupanj negativnosti, Trump je uživao samo na *FOX-u*.

U ovom diplomskom radu analizirat ću kakva je bila Trumpova reprezentacija ali i reprezentacija američkih izbora u hrvatskim televizijskim vijestima. Temeljna hipoteza od koje polazim jest da je Trump prikazivan isključivo u negativnom kontekstu, te da su američki izbori u hrvatskim televizijskim vijestima prikazani kao politički spektakl. Je li to vezano uz takozvane *fake news* ili su kampanje zaista bile fokusirane na ono negativno? Ove činjenice važno je ustanoviti jer se time i osigurava integritet svake informativne redakcije. Svaki reporter priča priču, koja je više ili manje, temeljena na činjenicama. Svaki događaj mora se staviti u kontekst i oblikovati kako bi ga građani razumjeli. Reporteri „opisuju težnju za ostvarenjem političke ambicije, suparništva i paktove, ljudske slabosti i jakosti. Političke karijere ponekad poprimaju epsku formu, završavajući tragedijom ili trijumfom; još češće poprimaju oblik sapunice“ (Street, 2003: 33). Jednu takvu američku „sapunicu“ analizirat ću i ja metodom analize sadržaja i analize narativa, koje će se temeljiti na zadanom uzorku.

⁴ Harvard Kennedy School Shorenstein Center on Media, Politics and Public Policy: News coverage of Donald Trump's First 100 Days, 18. Svibanj 2017. in https://shorensteincenter.org/news-coverage-donald-trumps-first-100-days/#_ftn34, datum pristupanja 18.lipanj 2017.

Uzorak čine svi televizijski segmenti središnjih dnevnika dulji od jedne minute. Radi se o HRT-u, Novoj TV te N1 televiziji. To mogu biti razni televizijski formati; prilozi, javljanja uživo, gosti komentatori u studiju, ili cijela emisija ako je posvećena temi američkih predsjedničkih izbora. Vremenski period koji će analiza obuhvaćati jest dva tjedna prije održavanja američkih izbora uključivo s devetim studenim 2016., te dva tjedna nakon predsjedničke inauguracije koja je bila 20. Siječnja 2017. Godine. Datumi su izabrani zbog usporedbe reprezentacije kandidata i kampanja prije održavanja izbora te reprezentacije nakon što je Donald Trump izabran za 45. Predsjednika Sjedinjenih Američkih Država. Pokazat će se koliko je vremenski razmak od mjesec i pol dana od održavanja izbora pa do Trumpove inauguracije utjecao na izvještavanje hrvatskih medija o Donaldu Trumpu.

Teorijski kontekst rada

Definicija vijesti

U narodu je uvriježena misao „ako nije bilo u novinama ili na televiziji“ kao da se nije ni dogodilo. Međutim posljednjih godina događaji pronalaze svoju publiku najprije putem Interneta i društvenih mreža, a tek kasnije u tradicionalnim medijima. No jedno je zajedničko, ono što povezuje medije i publiku jesu vijesti. Kada govorimo o vijesti kao novinarskom obliku, autori kažu da je vijest novinarska vrsta koja odgovara na pet W i jedno H(Where?, When?, Who?, What?, Why?, How?) prema Perišin (2010: 74.) . Definicija vijesti ima na tisuće no, zanimljiva je ona Bennettova koja kaže da su vijesti „ono što političari promoviraju kao pravovremeno, važno ili zanimljivo“, a koje onda „novinske redakcije odabiru, pripovijedaju i pakiraju za ljude koji će ih konzumirati“(2009:19). U jednoj definiciji povezane su tri komponente koje su međusobno isprepletene. Politika, koja simbolizira moć vlasti da nameće poredak, publika nad kojom vlada vlast, te mediji koji predstavljaju most između onih koji se nalaze na dnu hijerarhije i onih koji uživaju u legitimitetu vladanja. Da bi se održala demokracija, veliku ulogu u tom procesu imaju novinari koji su ti koji odabiru kako će narodu prenijeti određenu vijest. Samim time što imaju moć oblikovanja javnog mišljenja važno je da svoj posao rade objektivno i predano.

Kontekstualizacija činjenica

S pravom se imamo pitati je li ispričana priča ono što se stvarno zbilo ili je ispričana priča ono što bismo mi htjeli čuti te da pritom još i dobro zvuči. Isto su si pitanje postavili i Peter Bull, Ralph Negrine te Katie Hawn koji su tematizirali pojavu interpretativnog novinarstva kroz tehnike de i re-kontekstualizacije na primjeru izvještavanja o troškovnom skandalu britanskog parlamenta iz 2009. godine. Usporedili su izvorni zapis sa sjednice parlamenta i priloge u kojima se izvještavalo o tom skandalu. Došli su do zaključka kako su određeni isječci ukomponirani unutar medijske priče tako što je njihov izvorni smisao dobio drugo značenje. Izdvojeni tonovi montirani su kao igrokaz kojim su zapravo izvorno značenje rekonstruirali u neko novo. Time su politički akteri postali glumci na medijskoj pozornici s novinarima kao pripovjedačima. Bull i sur. kažu da, ovakvim načinom izvještavanja, „građani umjesto da sami stvaraju svoje mišljenje, oni ga interpretativnim novinarstvom dobivaju već na pladnju“(2014:214). Takva igra tonovima ide uvijek u korist jednoj strani, dok drugu stranu ostavlja diskreditiranom. Tako i u analiziranim priložima u svojem uzorku uočavaju se tehnike o kojima govore Bull i sur. Često se uzimaju tonovi s različitih skupova, čak ne iz istog dana

kampanje nego se uzimaju i izjave koje su kandidati bili rekli prije nekoliko dana. Također se „rezanjem“ tih izjava uočava određena pristranost ili naklonost prema određenom kandidatu. Takozvano „rezanje tonova“ odnosno određenih isječaka često se koristi u satiričnim emisijama kojima je cilj nasmejati javnost, pokazujući drugu stranu politike. Često se to brka s takozvanim lažnim vijestima. Trumpov politički aspekt nepresušan je izvor za emisije takvog tipa. Satiričari današnjeg vremena ne vole upotrebljavati termin lažnih vijesti, nego koriste izraz „šala o vijestima“, engl. *"It's jokes about the news"*. Jon Stewart kaže kako je satira odraz nezadovoljstva tradicionalnim medijima, te se korištenjem posebnih stilskih sredstava pokazuje otpor prema političkim akterima⁵.

Trump i mediji

Donald Trump u ratu je s medijima od samih nominacija, optuživao ih je svakodnevno, još u predizbornoj kampanji, kako lažu i manipuliraju javnostima. Činjenica jest da je velika većina američkih i europskih medija favorizirala demokratsku kandidatkinju Hillary Clinton. Trump je uporno naglašavao da će pobijediti na izborima, da su ankete lažne, te da su za sve krivi novinari koji serviraju lažne vijesti tzv. *Fake news*, koje u posljednje vrijeme sve više dobivaju medijskog prostora jer „se pojavljuju kao glavna industrija rasta, kolonizirajući naše dnevne prostorije i škole, sastanke gradskih vijećnica (...) a ipak široko su prihvaćene kao dio zdravog razuma“(Drew, Lyons, Svehla: 2010:2). S jedne strane to nije dobro, jer svaki građanin mora sam razlučiti ono bitno od nebitnog, no u ovakvom ubrzanom globalizacijskom društvu pojedinac kao da nestaje u toj gomili informacija, pa novinari i reporteri kao, čuvari demokracije, daju kontekst reportažama i nameću svoj stav. Koliko su u tome objektivni i nepristrani pitanje je na koje ću pokušati dobiti odgovor u svojoj analiza na temu izvještavanja o Donaldu Trumpu u hrvatskim televizijskim vijestima.

Medijska konstrukcija društvene zbilje

Tematiziranje ovog problema vuče korijene u ono osnovno polje istraživanja, a to je medijska konstrukcija društvene zbilje, to jest kako je neki događaj ili osoba prikazana u medijima. To je važno proučavati jer živimo u kapitalističkom društvu, a mediji su samim time okrenuti ostvarivanju profita, a „događaji u sferama politike, ekonomije, sporta (...) neposredan su

⁵ Why Jon Stewart doesn't see *The Daily Show* as a fake news, 10. Prosinac 2014., <http://theweek.com/articles/441666/why-jon-stewart-doesnt-daily-show-fake-news>, pristupljeno 29. Kolovoza 2017.

povod za konstrukciju medijskih narativa, ali i izravni čimbenici koji utječu na oblikovanje istih tih narativa“ (Hromadžić:2014:27). Takvi su narativi u posljednje vrijeme sve više u fokusu istraživanja medijskih stručnjaka, kako u svijetu, tako i u Hrvatskoj. S druge strane s razlogom se pitamo kakva smo mi publika i jesu li samo mediji „krivi“ za određenu reprezentaciju nečega? Teško da jesu, jer medijski svijet ne postoji sam za sebe, nije izoliran. Mediji su tu da daju odgovore publici, odgovaraju zahtjevima za informacijama, zabavom, edukacijom te težnjom za znanjem o nečemu što je nama daleko. Ta zbilja koja nas okružuje širi je pojam od onoga što je prikazano u medijima. Samim time ona se sužava u nekoliko minuta tona i slike iz kojih moramo saznati informaciju.

Soundbite novinarstvo

Profesorica Tena Perišin u članku „When Sound Bites Become the News: A Case Study on Manufacturing News in Croatia“ dotakla se takozvanog *Sound-bite* novinarstva istaknuvši kako se, izdvajanjem određenih tonova naspram cijelog konteksta, ne daju ključne informacije nego da je “cilj takvim fragmentiranim dijelovima zabaviti i provocirati hrvatsko politički podijeljeno društvo”(Perišin, 2017). Drugim riječima, pomno birani tonski isjecci stavljaju pravu istinu u drugi plan. Isto tako spominje i dramtizaciju koja je također sve prisutnija u izvještavanju, a upravo se ta “dramtizacija u vijestima koristi za naglašavanje krize prije kontinuiteta, sadašnjosti prije povijesti i postavlja ličnosti u samo središte događaja”(Perišin, 2017). Ovaj fenomen može se sagledati i iz konteksta američkih predsjedničkih izbora gdje se u najvećem dijelu fokusiralo na vođe republikanaca i demokrata, na to koliko i koje celebrity zvijezde podupiru koji stožer, a manje njihovim programima. Na prvim predavanjima medijskih fakulteta uči se temeljima novinarstva pa tako i razlikovanju tvrdih vijesti ili *hard news*, od mekih vijesti ili *soft news*. Prema Bennettu, tvrde vijesti su one vijesti za koje novinari procijene da bi svaki građanin trebao znati, ovaj standard “uključuje izvještavanje o aktivnostima vlada, pozicijama kandidata u izbornim kampanjama, vanjskoj politici koja bi mogla utjecati na nas, politikama koje utječu na naš život (...)”, dok meke vijesti izazivaju emocije i one “nisu povezane s činjenicama koje bismo trebali znati, nego s onima koje nas zabavljaju”(2009:21)”. U izvještavanjima o političkim događajima elementi jakih vijesti polako padaju u drugi plan, dok se sve više naglašavaju oni drugi, elementi zabavnog karaktera. Taj fenomen uočen je i u kontekstu izvještavanja o američkim izborima u hrvatskim televizijskim vijestima. Više se pridavalo medijskog prostora zabavnim elementima no onima koji se tiču direktno političkih namjera ili odluka kandidata. Zanimljivo, taj fenomen uočen je kod svih televizija, Nove TV, HRT-a, te N1 televizije.

Izveštavanje o politici

No u sveopćem padu gledanosti televizije i sve većem konkurentu - Internetu; urednici i producenti smišljaju razne oblike televizijskih formata, sve češće povezujući i meke i tvrde vijesti. Tako se dobivaju formati koji publiku informiraju ali istovremeno i zabavljaju. To je takozvani *infotainment*, što u doslovno prevedenom smislu znači informacija plus zabava. Bennett naglašava da je “tendencija tražiti najprikladnije priče i priče vrijedne pažnje, uključivo i unaprijed predodređene događaje na koje nas pozivaju glasnogovornici i komunikacijski stručnjaci”(2009:17). No često se granice prijeđu pa onda više politički prilozi nemaju smisla jer izvještavaju o pitanjima koja ne bi trebala biti uopće na dnevnom redu. Bennett s razlogom postavlja pitanje “što se to dogodilo politici?” Kaže kako su upravo “političari ti koji su otrovali dobro politike kroz negativne kampanje govoreći o vladama kao korijenu svega zla”(2009:3). Oličenje ove definicije jest Donald Trump, koji je svoju kampanju temeljio na jeftinom populizmu govoreći protiv političkih elita i odbijajući svaku povezanost s njima, da bi na kraju postao predsjednik koji čini vrh tog *establishment*⁶. Obzirom na pad popularnosti politike, tako se i mediji moraju prilagoditi kako bi zadržali i ono malo gledatelja koji još uvijek prate politiku. Prvenstveno zato što su mladi generalno sve nezadovoljniji politikom i odbijaju poduzeti bilo kakve aktivnosti, izuzev odlaska na birališta⁷. Zato se rade reportaže koje se, osim krucijalnih odluka pojedinih političara, bave i njihovim privatnim životima, osobnostima, a nekad ulaze i u sfere intime. Izvještavanje o Donaldu Trumpu i Hillary Clinton moćan je primjer upravo toga- miješanja onog primarnog i onog sekundarnog, što će se u analizi sadržaja i jasno vidjeti. A u analizi će se i jasno vidjeti s kakvih pozicija su novinari u Hrvatskoj izvještavali o kampanji i kasnije o izabranom predsjedniku Trupu, te jesu li se držali onog temeljnog načela nepristranosti i uloge *gatekeepera*. Američko - njemački psiholog Kurt Lewin jedan je od prvih ljudi koji je upotrijebio riječ “čuvanje” ili *gatekeeping* kao izraz kojim je opisao ženu ili majku kao osobu koja odlučuje koja namirnica završava na obiteljskom večernjem stolu. Na isti način tzv. *Gatekeeperi* ili „vratari“ odlučuju što će se plasirati na medijsku pozornicu(Lewin, 1947). Ubrzo se ta riječ počela koristi i kao značenje za „sve one glasove čije poruke dopiru u vijesti“(Bennett, 2009:15). Pojednostavljeno, *gatekeeperi* su novinari, producenti ili urednici koji odlučuju o tome što će se i kako prikazivati u vijestima. Tena Perišin kaže kako

⁶ Društvena skupina koja koristi moć i utjecaj u političkoj sferi i opire se promjenama.

⁷ Posljednji slučaj na parlamentarnim izborima u Velikoj Britaniji gdje je u prvom krugu izašlo oko 75% mladih birača.

„uredničke odluke u televizijskim kućama zavise od: vrijednosti same institucije i njezinih prioriteta, orijentaciji ukupnog programa, očekivanja gledatelja, ideoloških stajališta urednika, njihove naobrazbe, klasnog položaja u društvu, odgoja“ (2010:129-130). Razlika između bilo kojeg drugog izvještavanja i izvještavanja o politici jest u tome što se svaka politička priča mora staviti u neki kontekst. Edelman ne govori o vijestima iz perspektive opisivanja nečeg, nego su za njega vijesti „katalizator političke podrške i suprotstavljanja u svjetlu promatračeve senzibilnosti, područja neznanja i ideološkog stava“ (2003: 109). Upravo zato priča mora imati svoj tijek, to je narativ koji mora dati značenje. Zato su političke teme uvijek stavljene u neki okvir. „Okvir podrazumijeva niz stajališta i ne treba ga miješati sa stajalištima za ili protiv mjere određene politike“, kaže Street (2001:34, prema Gamsom i Modigliani, 1989: 3-4). Nekad je on ideološki zadan, a nekad novinari i reporteri sami uokviravaju u određenu matricu. „Oni opisuju težnju za ostvarenjem političke ambicije, suparništva i paktove, ljudske slabosti i jakosti. Političke karijere ponekad poprimaju epsku formu, završavajući tragedijom ili trijumfom; još češće poprimaju oblik sapunice.“ (Street, 2003:33).

Iz ovog citata vidimo kako Street zapravo hoće reći da izvještavanje o politici, u toj pripovjednoj formi, ima elemente žanra sapunice, prvenstveno zato što u nijednom ni u drugom slučaju „razlika između onog što je istinito i onoga što je izmišljeno nije nešto što se može vidjeti“, te nadodaje da je to „nešto što učimo i čemu nas podučavaju“ (2003:36). Čak kaže kako je „vijest umjetnička forma dok je izvještavanje o novostima umjetnost, a političko izvještavanje poseban žanr te umjetnosti“ (2003:33). Lance Bennett spominje termin *Governing with the News*, gdje govori o tome kako vijestima vladaju političke elite posredstvom novinara. Političari shvaćaju kako se moraju pozicionirati u medijskom svijetu jer putem medija stvaraju sliku o sebi, čak više nego sliku o svojim djelima (2009:5-6). Na takvoj medijskoj sceni događa se da novinari ne osiguravaju demokraciju, nego je stavljaju u drugi plan. U većini slučajeva zato što su medijske korporacije vođene ekonomskim profitom i očekuje se da novinari izvještavaju za potrebe publike, dajući im ono „što oni hoće čuti“. Bennett govori o četiri temeljna problema u američkoj medijskoj sceni, koja bi se zapravo mogla potkrijepiti i u hrvatskim medijima. To su personalizacija, dramtizacija, fragmentacija te pristranost. Personalizacija dovodi do toga da se gledatelji vode emocijama, poistovjećuju s akterima i zanemaruje se krucijalna informacija, a „fokus na personalizaciji potiče stav pasivnog gledatelja kod publike“ (2009:41). Dramtizacijom se priče pojednostavljaju, a time se „gubi na sustavnoj analizi problema poput nejednakosti, gladi, iscrpljivanja resursa, pritisaka stanovništva (...) te političkog ugnjetavanja“ (2009:41). Kada se tome još doda i

fragmentacija vijesti pogotovo izdvanjem određenih tonskih isječaka, bez šireg konteksta, možemo zaista govoriti o jednom trendu koji ne ide u korist građana.

Medijski pejzaži

Ako promišljamo o riječima Jamesa Callaghana da su mediji zrcalo društva, pitanje je kakvo to društvo oni zrcale? Hajrudin Hromadžić ne slaže se s doslovnim tumačenju ovih riječi, naglašava da za razumijevanje medijskih formi moramo uzeti u obzir činjenicu da one nastaju unutar društva koje zagovara određene ekonomske, političke i kulturalne preduvjete. Tako „otkrivanjem i dekonstrukcijom simptoma na razinama navedenih varijabli neposredno svjedočimo medijskim reprezentacijama 'duha svog vremena', slikama i prilikama aktualnog društva kojeg su mediji nezamjenjiv i aktivan dio“ (-2014:21). Istom tom društvu u posljednje se vrijeme nameću sadržaji koji su izrazito spektakularnog karaktera, čime se želi privući publika. Hromadžić kaže da su „medijski pejzaži sve više određeni programskim karakteristikama tzv. *Celebrity* kulture, to jest estradizacijom, *infotainmentom* i *infomercialom*, čime postaju tek puki okviri za medijsku reklamu i oglašavanje u svrhu maksimalnog povećanja zarade“ (2014:23).

Upravo zbog toga urednici često biraju teme koje se temelje na konfliktu, a ako ga nema, stvorit će se procesom uokviravanja i kontekstualizacije. Perišin kaže kako je taj naglasak na konfliktu pogotovo vidljiv u izvještavanju o političkim kampanjama a da za „novinare, političari u kampanji postaju natjecatelji u konjičkoj utrci“ (2010: 160).

Tako se u „konjičkoj utrci“ Clinton- Trump, u izvještavanjima više usredotočavalo na život Trumpove supruge Melanije, mjestu njezinog rođenja, aferi supruga demokratske kandidatkinje Clinton, špekulacijama vezanih za istragu FBI-a oko sporne elektroničke pošte itd. Kampanje ovih predsjedničkih kandidata okarakterizirane su kao jedne on najgorih u američkoj povijesti. Clinton i Trump bili su vrlo aktivni na društvenim mrežama, gdje su se međusobno napadali, nametali svoja mišljenja, stvarali nove trendove. Demokratski stožer imao je potporu obitelji predsjednika Baracka Obame. Sam Obama je u posljednjem tjednu javnim istupima pozivao građane da daju svoj glas Hillary. Spektakularizacijom mediji političare proklamiraju kao vođe koji će spasiti svijet. Trump je vješto iskoristio svoj slogan „Make America great again“ ponavljajući u svakom obraćanju toliko puta tu rečenicu da je ušla u podsvijest građana, da bi oni kasnije skandirali zajedno s njim. Murray Edelman govori o psihološkoj koristi vodstva naglašavajući kako „vođe postaju objektivizacija svega zbog čega se brinu ili što zadovoljava promatrače političke scene jer je lako identificirati se s njima,

podržavati ih ili im se suprotstaviti, voljeti ih ili mrziti”(2003:51). Američki izbori izrazito su zanimljivi za svaku informativnu redakciju. Posvećuje im se višetjedna pažnja, a samu završnicu označava dan izbora. Međutim, posao za novinare tek kreće, jer nakon biranja i inauguracije, počinju shvaćati kakvu odgovornost imaju u izvještavanju. Iako je sve upućivalo na to da će nova predsjednica SAD-a postati Hillary Clinton te unatoč tome što je većina anketa davala prednost Clinton, pobjedu je odnio Donald Trump. Pobjeda o kojoj se skoro pa izvještavalo kao o priči s nesretnim završetkom, u kojoj je „zlikovac” je pobijedio „heroja” ilitiga „heroinu”.

Obrazlaganje pretpostavki i polazišta rada

Moje istraživanje

Uzorak

Izvještavanje o predsjedničkim utrkama jedno je od najtežih političkih izvještavanja, ali i jedno od najzanimljivijih. Posebice ako se radi o Sjedinjenim Američkim Državama. Izvještavati s lica mjesta događaja, govoriti uživo pred cijelom zemljom, nepristrano, objektivno i točno, težak je zadatak za svakog novinara ili reportera. Kako su mediji izvještavali o američkoj predsjedničkoj kampanji, i kasnije, o novoizabranom predsjedniku Donaldu J. Trumpu, tema je ovog rada. Za uzorak analize obuhvaćene su središnje dnevno informativne emisije Hrvatske radiotelevizije (HRT-a), NOVE TV i N1 televizije i to segmenti dulji od jedne minute. U tu skupinu su tako ušli dnevni prilogi, javljanja uživo, posebni segmenti unutar emisije poput Teme dana HRT-a, gosti u studiju, te unaprijed snimljeni razgovori. Kabelska televizija N1 na dan inauguracije predsjednika Trumpa, emitirala je posebnu emisiju umjesto klasičnog Dnevnik u 18, koja je trajala gotovo dva sata i ona kao takva neće ući u analizu obzirom da se uzimaju segmenti unutar središnjih informativnih Dnevnik. Period koji je obuhvaćala analiza jest 14 dana prije održavanja predsjedničkih izbora, uključeno s devetim studenim 2016. Godine te 14 dana nakon što je 45. Predsjednik SAD-a Donald Trump svečano prisegnuo na Capitol Hillu.⁸ Zašto upravo ti datumi? Zato što se htjelo dobiti na razmaku od mjesec i pol dana kako bi se uvidjelo da li je došlo do promjene načina izvještavanja obzirom na razdoblje prije izbora, kada se nije znalo tko će biti novi predsjednik, te na razdoblje nakon što se saznalo ali i nakon što je predsjednik postao Donald Trump. Moram napomenuti kako se u analiziranom razdoblju nije izvještavalo svakodnevno o američkim izborima, dakle nije postojao, ispočetka, kontinuitet izvještavanja. Fokus analize jednog dijela istraživanja bio je izvještavanje o kampanjama obaju stožera, dok je fokus drugog dijela bio izvještavanje o samom Trumpu nakon svečane prisege.

Pretpostavke rada

Pretpostavke od kojih sam krenula u samo istraživanje jesu da je američkim izborima posvećena velika pažnja informativnih redakcija, da je kontinuitet izvještavanja ovisio o kontroverznosti natjecatelja, da se izbornim programima kandidata posvetilo manje minutaže

⁸ Prvi analizirani period jest 25.10.2016.-09.11.2016., a drugi datum jest 20.01.2017.-03.02.2017.

nego njima samima, da se o Trumpu više izvještavalo negativno nego pozitivno te da su izbori generalno prikazani kao spektakl. Jedna u nizu hipoteza jest i da je komercijalna televizija izvještavala o izborima isključivo kroz infotainment. Osim toga, generalno su izbori reprezentirani kao rat između predsjedničkih kandidata, Hillary Clinton i Donalda Trumpa. U interpretaciji podataka koristila sam analizu sadržaja te analizu narativa.

Potvrda teze

Jedinice analize

Vremeski period koji je uzet za uzorak na sve tri televizije jest od 25. listopada 2016. Do devetog studenog 2016. Isto tako drugi period uzet je od dana inauguracije, 20. Siječnja 2017. Do trećeg veljače 2017. Jedinice analize bili su prilozi, koje smo podijelili na redakcijske priloge napravljene na temelju agencijskih materijala, gotove priloge preuzete s razmjene te priloge koji su dopisnici napravili iz svojih materijala izvan matične redakcije. Slijedeći televizijski oblici bili su gosti u studiju, javljanja uživo te drugo⁹.

Tabela 1 (25.10.2016.-09.11.2016.)

TV OBLICI	HRT	NOVA TV	N1
PRILOG	13	16	6
DUPLEX/TRIPLEX	6	6	7
GOSTI	3	4	0
DRUGO	2	5	2

Tabela 2 (20.01.2017.-03.02.2017.)

TV OBLICI	HRT	NOVA TV	N1
PRILOG	16	17	11
DUPLEX/TRIPLEX	6	3	2
GOSTI	1	3	2
DRUGO	2	0	0

Hrvatska radiotelevizija

Hrvatska radiotelevizija u periodu od 25. listopada 2016. do devetog studenog 2016. emitirala je ukupno 13 priloga na temu američkih predsjedničkih izbora. Od tih 13, dva su priloga pripremljena izvan matične redakcije, jedan je od dugogodišnje dopisnice iz Washingtona,

⁹ Podrazumijeva se HRT-ova TEMA DANA, analize na video zidu, unaprijed snimljeni gost, te posebni segment poput Tjednog pregleda Nove TV, Ikl N1.

Branka Slavica, a drugi od videonovinarke Ružice Divac Borovečki koja je napravila priču o rodnom mjestu prve dame, Sevnici. U istom tom razdoblju Branka Slavica javila se dva puta uživo iz Washingtona te jednom iz New Yorka, analizirajući izborne kampanje. Osim nje, uživo se dva puta javio novinar Tihomir Vinković iz New Yorka, te dopisnica Jasna Paro jednom iz Bruxellesa. Važno je istaknuti kako je na dan izbora 8. studenog Slavica izvještavala iz stožera demokrata, a Vinković iz stožera republikanaca. U tom periodu u Dnevniku su američke izbore komentirali trojica stručnjaka ~~politologa~~, od njih je jedan bio stručnjak za gospodarstvo Željko Kardum kao službeni komentator te televizije, dok su ostala dvojica bili sociolog Slaven Letica te politolog Radovan Vukadinović. Kampanja za predsjednika SAD-a bila je dva puta tema posebne rubrike Teme dana. U periodu od 20. siječnja 2017. do 3. veljače 2017. bilo je ukupno 16 priloga, tri više nego u razdoblju prije. Od tih 16 priloga, jedan je bio redakcijski prilog posvećen mogućim zaprekama izvoza Hrvatske u SAD, a ostalih 15 rađeni su na temelju agencijskih materijala. Posebnih priloga iz SAD-a, nije bilo. Dopisnica Branka Slavica, javljala se uživo iz Washingtona pet puta, dok se novinar Tihomir Vinković javio jednom. U ovom razdoblju u studiju je gostovala profesorica s Fakulteta političkih znanosti Lidija Čehulić Vukadinović, dok je Teme dana, u dva termina, posvećeno vrijeme analiziranju Trumpovih odluka. Gosti su bili posebni savjetnik predsjednice Kolinde Grabar Kitarović Mate Granić, pravna savjetnica Isusovačke službe za izbjeglice Jelena Firić te stručnjak za granice i europsku sigurnost Filip Dragović.

Nova TV

Televizijska kuća Nova TV u periodu od 25. listopada 2016. do 9. studenog iste godine emitirala je ukupno 16 priloga, jedan manje nego u periodu od svečane inauguracije do trećeg veljače 2017. godine, kada je emitirala 17 priloga. Od tih 33 priloga, jedan je prilog napravljen tematski, odraz Trumpove pobjede na cijene nafte i plina, dok su tri priloga snimljena u Sevnici, rodnom gradu prve dame Melanije Trump, koje je pripremila novinarka na terenu Sanja Vištica. Sanja Vištica, također se javljala uživo iz Sevnice tri puta. Osim nje u programu Nove TV uživo su se javili Ivica Kovačević iz New Yorka, profesor Ivan Đikić iz San Francisca, televizijski producent Davor Anić iz New Yorka, komunikologinja Željana Grubišić iz Washingtona, te dva puta urednica vanjske politike Nove TV Ivana Petrović, također iz Washingtona. Petrović je prvi put izvještavala na dan Inauguracije, 20. Siječnja 2017. U jednom i drugom periodu Nova TV ugostila je sedam puta goste u studiju. Najviše je gostovao politički analitičar Mate Mijić, ukupno četiri puta, dok su još uz njega svaki po jednom, gostovali urednica vanjske politike Nove TV Ivana Petrović, profesorica

komunikologije s Fakulteta političkih znanosti Smiljana Leinert Novosel i stručnjak za međunarodnu sigurnost Mirko Bilandžić. U analiziranom uzorku iz programa Nove TV izdvojila sam pet narativnih formata koji odstupaju od onih klasičnih. To su analize novinara u studiju putem video zida, a takvih analiza bilo je ukupno tri. U jednom tjednom pregledu Ivane Petrović spomenuti su američki izbori, dok je intervju s Bartolom Leticom snimljen prije Dnevnika i emitiran u sklopu emisije, s naznakom da je snimljen prije. Svi navedeni posebni oblici snimljeni su u razdoblju od 25. listopada 2016. do 9. studenog 2016. Godine.

N1 televizija

N1 televizija kao najmlađi predstavnik medija iz ove analize emitirala je znatno manje sadržaja na temu američkih predsjedničkih izbora, što je jasno vidljivo u tablici. No međutim, jedina je od triju televizija posvetila cijelu 90-minutnu emisiju inauguraciji Donalda J. Trumpa. Isto tako, javljanjima uživo više su posvetili u samoj završnici kampanje, dok vidno manje u periodu nakon inauguracije. No krenimo redom. N1 televizija u analiziranom periodu emitirala je ukupno 17 priloga, šest u prvom dijelu te 11 u drugom dijelu, s napomenom da se tu ne računaju prilozima koji su išli unutar posebne emisije 20. Siječnja 2017. Godine. Od 17 priloga, četiri su preuzeti od američkog CNN-a, obzirom da N1 kao ekskluzivni regionalni partner CNN-a ima pravo na korištenje svih baznih materijala te kuće. O izborima je izvještavao direktor N1 televizije Tihomir Ladišić, koji se javio ukupno šest puta iz SAD-a. O inauguraciji je izvještavao novinar iz beogradskog dopisništva N1 Branislav Šovljanski, i to na dan inauguracije te u idućim danima još dva puta. Zanimljivo, urednici N1 televizije nisu ugostili niti jednog gosta u studiju na temu američkih izbora od 25. listopada do devetog studenog, dok su u periodu nakon inauguracije do trećeg veljače ugostili urednicu vanjske politike N1 televizije, Ivanu Dragičević te komunikacijsku stručnjakinju Ivanu Šimunović. Još jednom napominjem kako inauguracijska emisija ne ulazi u ove brojeve. Što se tiče posebnih formata, u Dnevnici su dva puta emitirani takozvani «*looklive*», televizijski formati koji reporteri na licu mjesta snime kao da se javljaju uživo, a montažom se, ako ih ima, dodaju i tonovi. Takav jedan format je snimio Tihomir Ladišić sa njujorškog *Times Squarea* te Ivana Dragičević iz Bruxellesa.

Posebna emisija N1 na dan inauguracije

Uredničkom odlukom N1 televizija odlučila je inauguracijskom danu posvetiti jednu potpunu drugačiju formu od klasičnog središnjeg Dnevnika u 18. Inauguracija 45. Predsjednika Sjedinjenih Američkih Država praćena je uživo, u posebnoj emisiji, koja je trajala 90 minuta i prenosila ju je i beogradska i sarajevska distribucija. Tog 20. siječnja 2017. Nije bilo

Dnevnika u 18. Emisija je planirana kao praćenje inauguracije uživo s gostima komentatorima u studiju, te javljanjima uživo s mjesta događaja, ali i iz New Yorka, švicarskog gradića Davosa te sarajevskog i beogradskog centra. Gosti komentatori u studiju bili su profesori s Fakulteta političkih znanosti Lidija Čehulić Vukadinović te Dražen Lalić. Gosti su bili u studiju tokom cijele inauguracijske svečanosti. Reporter Branislav Šovljanski izvjestio je dva puta tijekom emisije s mjesta inauguracije, dok se reporterka Katarina Brečić jednom uživo uključila iz švicarskog gradića Davosa sa Svjetskog gospodarskog foruma. Osim njih, putem *skypea* uključeni su i politički analitičari Jasmin Mujanović s *Princetona*, te Djivo Djurović iz New Yorka. Kao posebni gosti iz regije javili su se Boško Jakšić iz beogradskog studija te Hajrudin Somun iz sarajevskog studija. Zbog dinamike programa emitirana su i dva CNN-ova priloga. Jedan o posljednjoj press- konferenciji Baracka Obame, a drugi o organizaciji inauguracijskog dana. Ovo je kratki sadržajni pregled emisije, koja se neće detaljno analizirati jer je napravljena kao izvanredna forma.

Rasprava

Analizu sadržaja podijelit ćemo prema televizijskim formatima. Izdvojiti ćemo sve segmente posebno, te ih po kategorijama, međusobno uspoređivati. Te kategorije su javljanja uživo poznato i kao duplex, odnosno triplex, televizijski priloz, gostovanja u studiju te posebni segmenti (Tema dana, analize na videozidu, Ikl, unaprijed snimljeni intervju.)

Javljanja uživo

Posljednjih godina bilježi se sve veće prisustvo javljanja uživo unutar informativnih emisija u Hrvatskoj (Perišin, 2010:167-169). Ta kategorija ima smisla kada reporter izvještava na licu mjesta o događaju koji upravo traje. Perišin naglašava kako je posljednje vrijeme i u Hrvatskoj prisutan takozvani „*stand up sindrom*“, kada se novinari javljaju s lica mjesta i kada više nema ničeg aktualnog (Perišin, 2010). No jedno je sigurno, javljanjem uživo jača se uloga novinara kao donositelja priče. Hrvatska radiotelevizija imala je jednak omjer javljanja za vrijeme praćenja kampanje i nakon inauguracije predsjednika Trumpa. Njihovi dopisnici Branka Slavica i Tihomir Vinković javljali su se iz SAD-a, dok se Jasna Paro javila iz Bruxellesa. U tim javljanjima, žene su vidno prednjačile, jer se Vinković uključio tri puta, Slavica osam puta, te Paro jednom. No, komercijalna Nova TV te N1 televizija, imale su više javljanja uoči održavanja samih izbora, nego nakon inauguracije. I to čak dvostruko pa i trostruko više.¹⁰ Pripisujem to jačanju dramatizacije i naglašavanju važnosti izbora. Za N1 su se javljali reporteri Tihomir Ladišić te Branislav Šovljanski, dok je Nova TV u većini javljanja angažirala osobe iz javnog života koji nemaju previše veze s politikom, ali su u tom razdoblju bile u SAD. Time su njihovi protagonisti, tj. osobe koje su se javljale u program, većim dijelom govorili o atmosferi na ulicama New Yorka ili Washingtona, no ne i o točkama programa kandidata koji se natječu za prestižno mjesto predsjednika SAD-a. U informativnim emisije Nove TV javili su se uživo akteri iz javnog života: bivši voditelj Ivica Kovačević, znanstvenik Ivan Đikić, televizijski producent Davor Anić te komunikologinja Željana Grubišić. Na neki način, Nova Tv je time upotpunjavali segmente vanjske politike unutar Dnevnika iz razloga što u periodu uoči izbora nisu imali svoga dopisnika u Americi. Svaki od četvero navedenih, upitani su oko trenutnog ozračja u njihovim gradovima (New York, San Francisco) i svi su izvještavali izazito negativno o Donaldu Trumpu. Na primjer Ivica Kovačević izvjestio je kako mu je

¹⁰ 2016. N1 7, Nova 6, 2017. N1 2, Nova 3.

„čudno da jedna osoba koja je godinama u politici, koja je jako kvalificirana, koja se dokazala već mnogo puta, mora natjecati s nekim koji nikada nije držao office, koji ima iza sebe tolike afere, koji je izbjegao plaćanje poreza proglašivši bankrot. Smiješno, čudno, ali nažalost istinito“ (Dnevnik Nove Tv, 5. Studeni 2016.)

Slično je kazao i profesor Đikić, ali s druge strane SAD-a, iz San Francisca, koji pak tradicionalno glasa za demokratske kandidate. Jasno se dalo isčitati iz njegovog javljanja kako preferira Hillary Clinton te naglašava kako ona ima bolji program iako

„ima problema sa svojim političkim backroundom, te da je s te strane neophodno za reći da se u ovom slučaju ne može birati za nekoga tko je puno bolji od drugoga ali se može birati nekoga tko je stvarno loš, kao što je program Donalda Trumpa“ (Dnevnik Nove Tv, 6. Studeni 2016.)

Zanimljivo je spomenuti javljanje tv producenta Anića, kojemu su postavljena, u najmanju ruku, nespretna pitanja, prema kojima se može vrlo lako procijeniti politička pristranost medija. Upitan je da komentira, sa stajališta Njujorčana, je li prednost za Clinton to što je žena te zašto američka estrada nije uz Trumpa. Naravno da je gospodin odgovorio da Clinton daje prednost činjenica da je žena obzirom da je New York veliko uporište demokrata, što nije upitno. Pitanje podrške hollywoodskih zvijezda za mene je potpuno irelevantno u cijelom nizu pitanja koja su mogla biti postavljena sugovornicima. Tako je Kovačević 5. Studenog 2016. postavljeno pitanje „kakvo je ozračje u Americi?“, dok je on najavljen kao netko tko je okružen elitama.

„Idemo sada u New York gdje je poslovno središte Trumpova carstva. Tamo nas čeka Ivica Kovačević. Ivice, u svojem si poslu već godinama okružen najbogatijim ljudima New Yorka. Kakvi su tvoji dojmovi, kakvo je ozračje uoči izbora?“ (Dnevnik Nove Tv, 5. Studeni 2016.)

Dan kasnije, hrvatski znanstvenik Ivica Đikić, javio se također upitan oko ozračja prije izbora, no s druge strane SAD-a, s fokusom u potpitanju na znanstvene krugove u kojima on djeluje.

„Odlazimo sada u San Francisco gdje boravi naš ugledni profesor Ivan Đikić. On će nam prenjeti atmosferu uoči izbora iz jednog drugog kuta. Professore Đikiću, recite nam kako diše Kalifornija. Clinton ili Trump?“

„Kako na kampanju i skore izbore gledaju ljudi iz vašeg okruženja, znanstvenici i obrazovani Amerikanci?“ (Dnevnik Nove Tv, 6. Studeni 2016.)

Na što je Đikić okarakterizirao kampanju kao izrazito negativnu, te „da se nema o čemu konstruktivno razgovarati jer je dosta kampanja uključena u jednu negativnu, protiv kampanju, dosta je populizma od strane Donalda Trumpa, ljudi su razočarani nivoom kojom je ovogodišnja kampanja uključila pogotovo na temu gospodarstva, obrazovanja, znanosti. Znanstvenici su vrlo fokusirani na konkretne podatke tako da je vrlo lako provjeriti kredibilitet odnosno nedostatak kredibiliteta Donalda Trumpa. Hillary Clinton ima puno puno bolje programe iako ona ima problema s svojim političkim *backgroundom*..“

Posebno nespretna pitanja postavljala su se Davoru Aniću.

„Kako biste opisali Njujorčane, one koji zagovaraju Clinton, a kako one koji Trumpa?

„Je li prednost za Clinton što je žena?“

„Zašto estrada nije sklona Trumpu?“ (Dnevnik Nove Tv, 7. Studeni 2016.)

Za razliku od HRT-a koji je svoje novinare imao u Washingtonu, Nova TV je svoju novinarku poslala u Sevnicu. U cjelokupnom obuhvaćenom periodu analize, Nova TV je uključivala novinarku Sanju Višticu i to tri puta iz Slovenije, točnije Sevnice, mjesta iz kojeg potječe Melania Trump. Dva puta tijekom kampanje, te jednom na dan inauguracije. Ostale televizijske kuće nisu u tolikoj mjeri davale na važnosti rodnom mjestu supruge Donalda Trumpa. Primjer izvještavanja iz Sevnice upućuje na izdvajanje toga mjesta, bez obzira događa li se upravo u njemu nešto ili ne. Isto tako upućuje i na konzistentnost u konstrukciji političkog spektakla kroz zabavni sadržaj. Kada analiziramo javljanja novinarke iz Sevnice, stječe se dojam kako Sevnica živi za taj događaj, američke izbore, kako su sve oči uprte u Melaniju Trump, očekivanja toga kraja od budućeg predsjednika i prve dame. U jednom je javljanju novinarka napomenula kako gospođa Trump nije godinama posjetila rodnu Sloveniju. Upravo je to i poanta jer, s druge strane, nemamo nikakav odgovor Melanije Trump oko stajališta o zemlji iz koje je došla, u medijima ona uopće ne spominje Sloveniju, ali je zato ona u očima Sevničana percipirana kao „spasiteljica“ koja će riješiti sve njihove probleme. No ipak, praćenje svečane inauguracije u Washingtonu pratila je urednica vanjske politike Nove TV Ivana Petrović i tu je Nova TV zaista pokazala svoju „jačinu“. Njezini izvještaji temeljili su se na činjenicama koje nije ona izvukla iz konteksta, te je dala jedan osobni komentar na Trumpov govor, ocijenivši ga pomirljivim. Više se fokusirala na pitanje Hrvatske ali na vrlo pozitivan i poticajan način. Ocijenila je kako

„Hrvatska ne treba strahovati, Hrvatska treba raditi. Morala bi imati malo subverzivniju, nazovimo to tako, vanjsku politiku i moći zaštititi svoje interese (..) Inz terminal je naš nacionalni interes. Sjedinjene Američke Države su bile najjači lobist u Bruxellesu za gradnju tog terminala. Mislim da se treba i na to fokusirati“. (Dnevnik Nove Tv, 21. Siječanj 2017.)

Komunikologinja Željana Grubišić komentirala je Trumpov govor ocijenivši ga pomirljivim, kao i mnogi analitičari. Njoj je opet postavljeno pitanje aludirajući na činjenicu kako Trump nema političko zaleđe.

Što iščitavate iz izbornih rezultata? Građani su se očito zasitili političkih dinastija na vlasti i političkih elita općenito, kada su izabrali čovjeka bez jednog jedinog dana političkog iskustva.

„Da, poruka je jasna da je američka nacija ipak tražila promjenu i to dubokih korjena, odlazak od establišmenta i elita, jednu promjenu koja će svakodnevnom, malom čovjeku napraviti razliku u životu. Zato je radnička klasa u SAD-u masovno glasala za Donalda Trumpa i vidimo da ipak u njegovom pobjedničkom govoru, prvom govoru nakon izbora, on je sam, što mi je osobno drago, promijenio ton, gdje je daleko poniznijim tonom tražio pomoć od američke nacije i građana, jer sam je svjestan da je novopridošlica bez ikakvog iskustva i da mu treba obilna pomoć u poslu koji ga čeka. Dakle mislim da jedna poniznost i prihvaćanje situacije onakva kakva jest, s njegove strane i u ovom tonu koji je izrazio, jako obećavajuća. Da zaključimo jednim pozitivnim tonom“(Dnevnik Nove Tv, 9. Studeni 2016.)

Pozitivnim te nepristranim tonom izvještavali su reporteri HRT-a iz Sjedinjenih Država. Na dan izbora, reporter Tihomir Vinković izvještavao je iz republikanskog stožera, dok se reporterka Branka Slavica javljala iz stožera demokratske stranke. Oboje su iznosili činjenice, nepristrano i korektno. Dobro su bili pripremljeni te se ni u jednom trenutku nije osjećalo određeno stranačko „navijanje“. Ipak, Branka Slavica okarakterizirala je izbore izrazito negativnima.

„Donald Trump raspršio se po cijeloj zemlji, i na jednoj i na drugoj strani Amerike. Što se tiče sadržaja Hillary ima potporu ne samo političke elite demokratske stranke poput bračnog para Obama, s njom su i zvijezde poput Jay-Zja i Beyonce. Trump kaže meni to ne treba, to je profano, ja mogu sam. Istini na volju, na njegovim skupovima ne nedostaje ljudi ni

entuzijazma. Inače kampanja je potpuno negativna do kraja, a što se tiče anketa onih posljednjih, provedenih na nac.razini prednost Hillary Clinton je otprilike dva posto, dakle tijesna utrka do kraja“ (Dnevnik HTV-a, 5. studeni 2016.)

STD:Idemo prvo do stožera Donalda Trumpa gdje je Tihomir Vinković. Tihomire, glasovanje još traje, odaziv birača je velik. Ide li to Trumpu u prilog?

„Zavisi kako se gleda; ako gledamo onaj deindustrijalizirani dio zemlje, dakle gdje su ljudi izgubili radna mjesta u industriji, gdje većinom žive bijelci obrazovani, sa srednjom stručnom spremom, onda oni će glasovati za Trumpa. To ide njemu u prilog. Međutim, veliki broj je onih koji su glasali ranije u nekim savezним državama, to je dopušteno, birači latinoameričkog podrijetla, što njemu sigurno nejde u korist zbog svega što je izgovorio u toku kampanje“ (Dnevnik HTV-a, 8. Studeni 2016.)

S druge strane Atlantika, Jasna Paro izvještavala je o reakcijama iz Bruxellesa na rezultate američkih izbora. Između ostalog je kazala da se pobjeda Donalda Trumpa u Europi doživljava izrazito negativno, da čelnici strahuju od poteza prvog čovjeka SAD-a, njegove administracije, ali i upozoravala kako povezanost Europe i SAD-a mora ostati na razini na kojoj je i bila.

„Rezultati u izazvali jedan mali šok, za Europsku uniju pobjeda Donalda Trumpa je još jedan Brexit, još jedan populist na demokratskoj pozornici svijeta, a za Europsku uniju, populizam je najveća prijetnja jedinstvu EU i sigurnosti današnjeg svijeta. Ali još više izaziva njegova pobjeda osjećaj neizvjesnosti. To se najbolje vidi po tome što je već za ovu nedjelju sazvan izvanredan sastanak ministara vanjskih poslova zemalja članica. (..) Amerika je najvažniji partner za Europu i za EU ne samo u gospodarskm smislu, ona je stup njezine sigurnosti i njezine obrane“, poručila je Paro u svom izvještaju dan nakon predsjedničkih izbora (Jasna Paro, Dnevnik HTV-a, 9. Studeni 2016.)

Jasna Paro izvještava u prvom licu i svaka njezina riječ se shvaća isključivo kao njen osobni odjam, dok s druge strane, Branka Slavica u izvještavanju često koristi treće lice, pozivajući se na „njih“, „oni kažu“, „kako čujemo“, „analitičari kažu“, te time vješto izbjegava dovođenje sebe u određenu „pad“ poziciju.

„Čuli smo zapravo njegov govor, vrlo sličan govor imao je sa skupova tijekom njegove kampanje. 'Amerika na prvom mjestu' tako da pristaše nisu razočarane. Što kažu analitičari? Ocjenjuju govor populističkim, nacionalističkim“.

DUPLEX: Branka, Donald Trump proveo je tjedan dana u Bijeloj kući. Donio je niz odluka, kako ih komentiraju u SAD-u, što još možemo očekivati?

„Prvi komentari su kako je vjeran obećanjima iz kampanje, kako nije zaboravio na svoju biračku bazu, počevši, od odluke o gradnji zida između Meksika i SAD-a, do odluke zabrane ulaska muslimanima u zemlju, makar ne i svim muslimanskim zemljama. Drugi komentar kako čujemo kako se uglavnom oslanja na savjete političkih savjetnika koji su mu bili bliski u kampanji, a ne i na stručne savjete pa možemo očekivati još kontroverzi“ (Branka Slavica, Dnevnik HTV-a, 29. Siječanj 2017.)

N1 televizija posvetila je puno više medijskog prostora izvještavanju uoči izbora, nego li atmosferi nakon što je inauguriran Donald Trump. Kao i Hrvatska radiotelevizija, uživo su uključivali samo njihove reportere. Tihomir Ladišić izvještavao je iz sjedišta CNN-a, ali i iz stožera Hillary Clinton, što pokazuje određenu pristranost jer iz republikanskog stožera nije nitko izvještavao. U svim javljanjima, Ladišić je stavljao naglasak na ankete, napetosti, strepnji od rezultata izbora, te je u prvom javljanju, kampanju okarakterizirao kao izuzetno negativnu. No međutim, u tom javljanju osjetila se određena pristranost prema Hillary Clinton u odnosu na Donalda Trumpa što dokazuje slijedeći citat:

DUPLEX Tihomire, afere pogađaju malo Trumpa malo Clinton, neki analitičari smatraju da je afera oko FBI-a usmjerena na Clinton, Trumpu otvorila vrata ovalnog ureda. Što kažu ankete a što građani?

LIVE- Posljednje poruke Marko pokazuju da više nema pozitivnih poruka, skinute su sve rukavice s ruku ako su do sada postojale, četiri dana do izbora jedine poruke su poruke katastrofe, i te poruke katastrofe su upućene prije svega biračima i to: 'glasate li za naše političke protivnike, Donald Trump upozorava da je to Hillary Clinton, a Hillary Clinton da je to naravno Donald Trump. Glasate li za njih to će za Ameriku i svijet značiti katastrofu'. Evo kako su izgledali njihove posljednje poruke“.

TON CLINTON: Zamislite da je 20.1.2017. i da Donald Trump stoji pred Capitolom? Zamislite da on priseže za predsjednika, zamislite da je on taj koji sjedi u ovalnom uredu i

donosi odluke koje utječu na vašu budućnost. Zamislite predsjednika koji ponižava žene, ruga se invalidima, vrijeđa latinoamerikance, crnce, muslimane, ratne zarobljenike koji huška ljude jedne na druge umjesto da nas ujedinjuje?

TON TRUMP: Hillary je napravila server koji skriva njenu kriminalnu aktivnost i mito koje je primila kako bi prodala svoj položaj državnog tajnika. FBI ima dokaze za to ali ne mogu ništa jer je štiti ministarstvo pravosuđa. Nju je više zanimalo zaštititi sebe i svoje mailove nego zaštititi građane SAD-a. Najvažniji razlog zbog koga morate izaći na glasanje jest kako bi stali na kraj ovoj pokvarenoj i kriminalnoj vladi(Dnevnik N1, 4. Studeni 2016.)

Nakon ovih tonova reporter je ponovno uključen te je najavio ton taksista koji je protiv Trumpa, ostavljajući prostor otvoren za drugu stranu medalje, dakle za ton pristaše Donalda Trumpa, no njega nije bilo. Osim toga, ovako rekonstruirani tonovi, uklopljeni u javljanje uživo, su direktan primjer manipulacije tonovima koji se uzimaju iz svog izvornog materijala(u ovom slučaju skupova Clinton i Trump) da bi se prilagodili tijeku sadržaja informativne emisije. Nadalje, naglašavanje napetosti te predviđanja anketa ostali su u fokusu javljanja kao i ukazivanje na svesrdnu naklonost koju Hillary Clinton uživa kod hollywoodskih zvijezda. Tu se stekao dojam kao da je Trump sam na svijetu, kako su svi za Clinton te su se, kao i kod primjera Nove TV, izostavili „glasovi“ onih koji su na kraju krajeva i donjeli pobjedu Donalda Trumpa. Glasovi „običnih ljudi, radnika srednje klase“. No ipak, na dan izbora, reporter je spomenuo i taj dio glasača kazavši kako će biti posebno zanimljivi rezultati

„koi će se danas na neki način posebno pratiti i analizirati, već sada stižu neki podaci koji, a to je i moja procjena promatrajući ovdje, iako su ankete davale veliku prednost Hillary, čini mi se da je velik dio Trumpovih birača ostao u šutljivoj tišini, da bi mogao biti itekako ozbiljan rezultat koji će Donald Trump postići“ (Tihomir Ladišić, 8. Studeni 2016.)

Ovaj citat dobrim dijelom opisuje taj prevrat u izvještavanju jer se Trump više ne prikazuje kao *the bad guy*, nego kao iznenađenje o kojem nitko nije niti pomišljao da bi mogao pobijediti demokratsku kandidatkinju. Idući dan, kada su bili poznati rezultati izbora, reporter nije analizirao Trumpov govor, kao što su to na HRT-u i Novoj TV, no ipak se dotakao dijela oko razloga Trumpove pobjede, pripisavši to populizmu i žestokoj i oštroj retorici tijekom kampanje.

„On je naravno podsjetio još jednom da je ovo korumpirana zemlja, da su to korumpirani političari, korumpirani Wall street, da su svi oni međusobno povezani i da se

štite. Mnogi su doživjeli Hillary Clinton kao nastavak takve politike. Naravno da je to dalo vjetar u leđa Donaldu Trumpu koji je obećao puno toga. Obećao je da će politici smanjiti moć koju ima, da će dati prednost običnim ljudima, onim, malim radnicima koji su prije svega zaboravljeni i za koje američka politika nije pokazivala preveliki interes“ (Tihomir Ladišić, 9. Studeni 2016.)

O predsjedničkoj inauguraciji izvještavao je Branislav Šovljanski koji je također objektivno i nepristrano tumačio događanja iz SAD-a, pritom mislim prvenstveno na prosvjede koji su bili neposredno nakon inauguracije. No isto tako, uvidjela sam da često govori u trećem licu kao i Branka Slavica s HRT-a, pozivajući se na političke analitičare i medije.

„Brojniiskusni izveštači iz Bele kuće i Pentagona naprosto su u čudu kako i na koji način Trumpova administracija i ljudi u samoj Beloj kući komuniciraju s medijima. Kažu da je ovo najprizemniji nivo javne debate u istoriji Amerike. Kažem još jednom svi analitičari odnosno većina analitičara koji nisu opredeljeni nisu na strani demokrata niti republikanaca prosto ističu da je neverovatan ton kojim pokušava administracija D.T. da se obračuna s medijima. S druge strane imamo demokratsku stranku, američki mediji kažu da ju je Barack Obama ostavio u potpunom rasulu da njegovim odlaskom da su ostali samo ostaci nekadašnje demokratske stranke i da će biti potrebno neko vreme da se i oni ujedine i zauzmu jasan stav i pravac i ponovno postnu složni kako bi mogli da se suprotstave novoj administraciji američkog predsjednika.“ (Branisla Šovljanski, 22. Siječanj 2017.)

Analizom javljanja uživo od vrhunca predsjedničke kampanje preko same inauguracije vidi se određeni „prijelaz“ u izvještavanju. Predsjednička kampanja pa i sam Donald Trump vidno su okarakterizirani kao negativni do trenutka kada su objavljeni rezultati izbora te kada je bilo jasno da je pobijedio Donald Trump. Deveti studeni označava simboličnu prekretnicu jer su reporteri na taj dan izvještavali ipak s malo više objektivnosti, pazeći kako će govoriti o Trumpu koji je postao 45. američki predsjednik. Međutim, nakon inauguracije na Capitol Hillu priča se opet preokrenula jer su reporteri počeli dovoditi u pitanje njegove odluke, najviše vezane uz imigracijsku politiku. Također, nastavljen je svojevrzni rat Trumpa i medija gdje je fokusu nekoliko dana, uz prosvjede, bilo pitanje tko govori istinu o tome koliko se ljudi okupilo na svečanoj inauguraciji. S jedne strane su Trump i njegov glasnogovornik Spicer govorili da je bilo više ljudi na njegovoj inauguraciji nego Obaminoj, dok su mediji s druge strane to demantirali. Tako je novinarka Elizabeta Gojan 22. Siječnja 2017., dva dana

nakon inauguracije, u prilogu o najavi posjete britanske premijerke Therese May SAD-u kazala kako se Trump svađa s medijima te u zadnjem offu usporedila fotografiju Obamine i Trumpove inauguracije rekavši kako je očito da je više ljudi bilo na Obaminoj inauguraciji.

„OFF: Američki predsjednik još se žestice sukobio s medijima. Optužuje ih za nepošteno izvještavanje o broju ljudi koji su nazočili njegovoj prisezi. Pri posjetu središnjoj obavještajnoj agenciji CIA-i bio je, čini se, manje zabrinut zbog sigurnosnih problema, više zbog broja ljudi koji su bili na njegovoj inauguraciji.

TON DONALD TRUMP, PREDSJEDNIK SAD-A:

Imamo nešto što je nevjerojatno. Izgledalo je zaista kao da je bilo milijun i pol ljudi.

OFF: Glasnogovornik Bijele kuće povišenim tonom obrušio se na novinara optužujući ih da su lažno izvjestili o micanju poprsja Martina Luthera Kinga iz ovalnog ureda i doveli naciju u zabludu smanjivanjem broja nazočnih na inauguraciji.

TON SEAN SPICER, GLASNOGOVORNIK BIJELE KUĆE:

Ovo je bila najveća moguća posjećenost inauguracije ikada točka“ (Elizabeta Gojan, Dnevnik HTV-a, 22. Siječanj 2017.)

Reporterka N1 televizije Katarina Brečić je također 22. siječnja 2017. u prilogu o posjeti Trumpa CIA-i, spomenula kako se on i dalje bori s brojkama posjećenosti inauguracije. Na nju se nadovezao i reporter Branislav Šovljanski koji se uživo uključio iz Washingtona, kazavši kako se mediji, umjesto da izvještavaju o narednim potezima novoizabranog predsjednika, bave brojkama okupljenih na inauguraciji predsjednika.

„STD: Novi američki predsjednik Donald Trump još uvijek zbraja koliko mu je pristaša došlo na inauguraciju i istodobno napada medije da lažu o toj brojci. Neupitno je pak da je veći broj prosvjedovao protiv njega diljem svijeta u Ženskom maršu. Pjevačica Madonna opsovala ga je pred stotinama tisuća. Katarina Brečić.

OFF: Novi američki predsjednik, koji je nedavno rekao da ga obavještajne taktike CIA-e podsjećaju na nacističku Njemačku, posjetio je tu tajnu službu. Bio je to pokušaj popravljivanja odnosa nakon Trumpove kritike zbog ruskih hakerskih napada. Volim vas, poručuje im Trump.

TON DONALD TRUMP, američki predsjednik:

Učinit ćemo velike stvari. Borimo se u ovim ratovima dulje od bilo kojeg dosad. Nismo iskoristili sve naše sposobnosti. Bili smo ograničeni. Moramo se riješiti ISIS-a. Ja se moram riješiti ISIS-a. Nemamo izbora.

OFF: Bila je to prilika i da Trump napadne medije jer su izvještavali da je malen broj ljudi prisustvovao inauguraciji. Procjene saveznih agencija kažu da je pristiglo 900 tisuća ljudi, dok ih je na Obaminoj inauguraciji bilo duplo više.

TON DONALD TRUMP, američki predsjednik:

Iskreno, izgledalo mi je kao milijun i pol ljudi. Otišao sam skroz do kraja, iza Washington spomenika i zabunom pogledao jedan medij. Rekli su da je polje prazno te da smo privukli 250 tisuća ljudi što nije loše. No to je laž! 250 tisuća bilo je u malenom krugu preda mnom. Ostalih 20 blokova bilo je krcato.

OFF: U svakom slučaju više je ljudi sudjelovao u Ženskom maršu diljem svijeta. Samo u SAD-u preko milijun. U Washingtonu su s običnim građanima marširale i zvijezde - glumice Scarlet Johanson, Ashley Judd, pjevačica Madonna.

MADONNA ITT TON:

"Donald Trump, suck a dick. I'm not your bitch. Don't hang your shit on us."

OFF: Na Ženski marš i na inauguraciju Trump se osvrnuo na svom Twitter profilu i čini se da neće prestati tvitati unatoč novoj funkciji. Hvali se da ga je na televiziji gledalo 11 milijuna ljudi više nego Obamu, njih 31 milijun“ (Katarina Brečić, Dnevnik NI, 22. Siječanj 2017.)

Na čiji se prilog nadovezalo javljanje uživo Branislava Šovljanskog.

STD: Naš reporter Branislav Šovljanski i dalje je u Washingtonu.

DUPLEX: Branislave, vidjeli smo da je više od milijun nezadovoljnika prosvjedovalo, ima li danas novih prosvjeda ili je sva pozornost upućena Trumpovom obračunu s medijima?

LIVE ŠOVLJANSKI: Trumpov obračun s medijima je definitivno tema broj jedan ovde u Americi. Novih protesta ima za narednih sedam dana zakazanih svaki dan, međutim to su protesti na kojima se ne očekuje više od nekoliko stotina građana. Neka se događaju i spontano ovde kada se po washingtonskim parkovima ovdje u centru grada okupljaju i šalju

poruku da su protiv Trumpove administracije. Velikih protesta poput jučerašnjeg marša za sada nema u najavi. Ono čime se mediji također bave jesu poruke i efekti samog marša. Da li je to bilo spontano izražavanje besa i nezadovoljstva ili postoji mogućnost da jučerašnja masa ljudi preraste u neki pokret i nešto ozbiljnije protivnike administracije D.T. Ne možemo sada da znamo šta će od toga biti konačan ishod međutim Trumpov obračun s medijima tema je broj jedan. Brojni iskusni izveštači iz Bele kuće i Pentagona naprosto su u čudu kako i na koji način Trumpova administracija i ljudi u samoj Beloj kući komuniciraju s medijima. Kažu da je ovo najprizemniji nivo javne debate u istoriji Amerike. I dalje se dva dana nakon inauguracije govori o tome koliko je ljudi bilo u Trumpovom okruženju, njegovoj najbližoj sredini pokušavaju da ubede čitavu svetsku javnost koliko je ljudi bilo na samoj inauguraciji da je bilo više nego na inauguraciji Baracka Obame dok na videosnimci naročito iz vazduha pokazuje da nije tako. Sean Spicer, novi glasnogovornik Bele kuće praktički se obrušio na medije. Rekao je da će Trumpova administracija i Bela kuća upravo novinare i reportere smatrati odgovornim za ono o čemu izveštavaju i za taj broj pokušavaju da umanje. CNN je npr jučer doneo odluku da njegovo obraćanje ne prenosi uživo pošto pitanja na konferenciji nisu bila dozvoljena, što je onako neouobičajeno za takvu temu novinarske konferencije odnosno konferencije za štampu, nego su odlučili da njegov govor kasnije analiziraju. Kažem još jednom svi analitičari odnosno većina analitičara koji nisu opredeljeni nisu na strani demokrata niti republikanaca prosto ističu da je neverovatan ton kojim pokušava administracija Donalda Trumpa da se obračuna s medijima. Donald Trump je jučer posetio središte CIA-e , to mu je bio prvi radni dan otkako je stupio na dužnost i to je isto iskoristio. Priča o masi ljudi, o broju ljudi koji su prisustvovali njegovoj inauguraciji, a bivši direktor CIA-e John Brennan, potom je rekao i nazvao Trumpovo obraćanje medijima sramnim“(Branislav Šovljanski, Dnevnik NI, 22. Siječanj 2017.)

Vidimo da su brojke posjećenosti Trumpove inauguracije ipak bile u fokusu, kako samoga Trumpa, tako i medija. Samim time analizirale su se alternativne činjenice koje su bile plasirane iz predsjednikova kabineta. Reporteru su ih ocijenili neprimjerenima, pogotovo vezano za praćenje inauguracije, kada je glasnogovornik ovalnog ureda izašao pred novinare i rekao da nikad nije vidio više ljudi na nekoj inauguraciji od inauguracije Donalda Trumpa.

Televizijski prilozi

Televizijski prilozi forma su u izvještavanju u kojoj reporteri sažmu određeni događaj u neku priču. Na taj način oni daju kontekst, a samim time zanimljivo je analizirati narativ kao formu u kojoj su tonovi rekontekstualizirani dajući određeni okvir. Analizirajući središnje Dnevnik e triju televizija uvidjela sam kako je ta televizijska forma prednjačila u izvještavanjima o američkim izborima i Donaldu Trumpu. Hrvatska Radiotelevizija emitirala je, u analiziranim vremenskim periodima, 29 priloga, Nova TV 33, dok je N1 televizija vidno manje, njih 17. Pritom sam razlikovala priloge koji su napravljeni od materijala s određenih stranih agencija (Reuters, Enx itd), priloge napravljene izvan redakcije „na terenu“, te one priloge koji su preuzeti razmjnom sadržaja kao na primjer CNN-ovi prilozi u Dnevnici ma N1 televizije.

Nova TV kao televizija s najvećim brojem emitiranih priloga, najviše je prostora posvetila takozvanim „agencijskim prilozi ma“. Priloge s razmjene nije koristila, jedan je prilog napravljen tematski- posljedice Trumpove pobjede na naftna tržišta, dok su terenski prilozi bili posvećeni isključivo rodnom mjestu Melanije Trump, Sevnici. Priloga na tu temu je bilo tri. Kada već spominjemo Sevnicu, HRT je također radio prilog o Sevnici, koju je posjetila njihova videonovinarka. N1 televizija nije slala reportera u susjednu Sloveniju, no Sevnica je spomenuta unutar priloga o novom američkom predsjedniku. Kada spominjemo priloge iz Sevnice, to su bili prilozi koje bismo mogli okarakterizirati kao prilozi „lakšeg sadržaja“ odnosno *infotainment*. Opisivalo se Sevnicu kao prekrasno malo mjesto u Sloveniji, čije su oči uprte u Ameriku i rezultate izbora. Osim toga, reporteri su naglašavali povezanost Melanije i Sevnice kao nešto što je njima izuzetno važno i da Slovenija od nje očekuje pomoć, dok s druge strane činjenice govore kako gospođa Trump godinama nije posjetila svoje mjesto. O tome sugovornici, nažalost, nisu pričali. Primjer priloga iz Dnevnika Nove TV, novinarka je birala kratke i jednostavne offove, a svi su tonovi govorili pozitivno o uskoro prvoj dami Amerike.

„ITT /malo grada/

OFF: U inače mirnoj Sevnici glavno pitanje je hoće li Melaniji uspjeti. Plakati s tim pitanjem mogu se vidjeti po čitavom gradu.

VOX-ALJAŠ Bilo bi lijepo kad bi Trump pobijedio, Sloveniju bi više znali u svijetu.

VOX Berto- ŠTO AKO MELANIJA BUDE PRVA DAMA? Kapa dolje!

VOX-Joža- Bilo bi dobro kad bi Trump došao ako pobijedi i donio nešto novca u Sloveniju. Da donese 3-4 milijuna eura.

OFF: Pa je sasvim jasno i za koga se navija.

(...)

OFF: Melaniju susjedi pamte kao djevojčicu. O njoj imaju samo riječi hvale.

TON MIRA: Lijepa, fina, ljubazna, sve najljepše.

OFF: A na svoju sugrađanku posebno je ponosan gradonačelnik Sevnice.

TON SREČKO OCVIRK: Veliko je da je Sevničanka uspjela do te točke da se u toj bitci pozitivno promovira Slovenija. ZA KOGA VI NAVIJATE? Za naše, za Melaniju.

OFF: A njenom suprugu Sevničani su uputili poziv.

TON BOJAN: Ja ga zovem da dođe. Dođi, Trump, u Sevnicu, bit će ti lijepo i ići ćeš na vino. I to je to. hahahah

OFF: sve oči Sevnice sada su uprte u Ameriku.“(Sanja Vištica, Dnevnik Nove Tv, 8. Studeni 2016.)

Sutradan, kada su bili poznati rezultati izbora, novinarka je pripremila prilog o slavlju u Sevnici, a nakom toga u javljanju uživo je ponovila kako Sevničani očekuju pomoć od svoje sugrađanke i da će pobjeda Trumpa značiti veliki iskorak za slovenski turizam.

„DUPLEX: Sanja, Slovenija šalje čestitke Melaniji Trump, je li im gospođa odgovorila, je li im se javila?

LIVE VIŠTICA:

Pa još uvijek im se nije javila, svi to nekako iščekuju, nadaju se tome. Al i nadaju se isto tako da će ona doći u Sevnicu, posjetiti svoje mjesto. Prijateljica koju ste vidjeli u prilogu zapravo je ravnateljica škole u koju su obje išle, rekla je da će svakako pozvati prvu damu da posjeti svoju školu, svoje mjesto. Sevničani očekuju konkretnu pomoć prve dame, nadaju se da s time što je postala prva dama, da će više pomoći ovom malom mjestu.“ (Sanja Vištica, Dnevnik Nove Tv, 9. studeni 2016.)

Kada uspoređujemo sadržajno priloge, novinari se u analiziranom periodu u 2016. godini gotovo nijednom nisu dotaknuli programskog sadržaja predsjedničkih kandidata. Četiri priloga Nove TV posvećena su tome kako Clinton podupiru američke pjevačke i glumačke zvijezde dok Trumpa ne podržava nitko od *celebrityja*. Postavlja se pitanje zašto bi bilo važno izvjestiti kako Clinton kraj sebe ima Beyonce, Lady Gagu i Michaela Moorea, dok Trump nikoga iz javnog života? Teško da Trumpa baš nitko iz javnog života nije podupirao. Njihov broj je uvelike manji od ljudi koji su bili neodlučni i koji su na kraju dali glas Donaldu Trumpu. To su bili građani koji pripadaju radničkoj klasi, sloju društva o kojem gotovo nitko nije izvještavao tijekom kampanje. Tu je i važnost programa kandidata. Što oni obećavaju? Kome? Kakvu politiku žele provoditi? Nakon što je Trump odabran za predsjednika ipak se izvještavalo o konkretnim mjerama koje on provodi, ali zato što su to bile izravne njegove zapovijedi o kojima se i očekivalo izvjestiti. Ovaj trend prati sve tri analizirane televizije. Zbog čega je to tako? Jedan dio načina izvještavanja govori o prilagodbi komercijalnih televizija prema publici. Hrvatska radiotelevizija, imala je manje priloga isključivo *infotamenta*, a zanimljivo na dan izbora svaka od televizija napravila je portretni prilog o Donaldu Trumpu. No, samo je Nova TV tu pokazala i profil gubitnice, Hillary Clinton. Čak niti u priložima CNN-a, koji su izravno preuzeti s *Newsourcea*¹¹, nije bilo riječi o konkretnim programima kandidata, stajališta prema vanjskoj i unutarnjoj politici, pitanja vezana za zdravlje, sigurnosti i imigracije. Što se tiče korištenja tonova Trumpa i Clinton, taj omjer je prilično jednak, nema mnogih odskakanja. Novinari su se u većini slučajeva držali pravila jednake zastupljenosti obaju stožera, za razliku od javljanja uživo. Do samoga datuma izbora Donald Trump je u priložima prikazivan isključivo kao negativna osoba i politički *outsider*. Američki su izbori u očima novinara i reportera proživljeni kao veliki rat dvaju rivala. S jedne strane Hillary Clinton, s druge Donald Trump. Samim time se u izvještavanju koristilo terminima poput borbe, rata, bitke, nadmetanja i sl. Evo nekoliko primjera iz OFF-ova priloga: „*Najžešća borba tokom kampanje prepune niskih udaraca vodila se za nekoliko neodlučnih država...*“ (HRT, 8. studeni 2016.), najava priloga:

„*Pravi potres dogodio se nakon izbornih rezultata na svim svjetskim burzama. Pali su burzovni indeksi i cijena nafte. Porasla cijena zlata. Nakon dramatičnog jutra, situacija se*

¹¹ Servis za razmjenu materijala. Na njega CNN učitava svoje materijale koji su od nacionalne važnosti ili je tema aktualna i za svijet. Te materijale mogu koristiti tvrtke partneri, tj. redakcije koje imaju ugovor o razmjeni materijala s CNN-om. Uz to, partnerske redakcije imaju dužnost također učitati svoje aktualne i važne materijale.

tijekom dana smirila, no neizvjesnost traje.“(Dnevnik HTV-a, 9. studeni 2016.), OFF iz priloga Nove TV: „Donald Trump likuje. Nakon brojnih optužbi zbog napastovanja žena sada se stvari okreću u njegovu korist. Uvjeren je - ovo će uništiti Hilary“ (29. listopada 2016.), „Milijarder je svjestan da je nova FBI-eva istraga o elektroničkoj pošti Hillary Clinton prilika koju je čekao. I zato još agresivnije napada protivnicu.“ (1. studeni 2016.), „Bitka se vodi za države koje nisu vjerne jednoj stranci“ (Dnevnik HTV-a, 5. studeni 2016). U prilogu CNN-a spominje se rat: „Samo nekoliko dana do izbora- Hillary Clinton i Donald Trump vode rat za Bijelu kuću na nekoliko frontova“ (4. studenog 2016.)

Ovakve rečenične konstrukcije dominirale su i u javljanjima uživo, primjer N1 televizije gdje voditelj najavljuje narativ dajući mu kontekst „bitke“:

STD: Tihomire, možemo li reći da je borba ova dva kandidata postala najnapetija ali i najizvjesnija upravo na samom kraju?

DUPLEX: Itekako je postala najnapetija i najizvjesnijal u onim ključnim državama vodi se i ključna borba. Jedna od njih je Ohio. Jučer je u Clevelandu Hillary Clinton okupila najjače moguće snage“ (Dnevnik N1, 5. Studeni 2016.)

Isto tako dan prije reporter je izvijestio kako su „skinute sve rukavice s ruku, ako su do sada postojale, četiri dana do izbora jedine poruke su poruke katastrofe..“

Dva dana uoči izbora reporter N1 televizije izvještavao je o napetosti koja vlada u američkom društvu i na ulicama New Yorka. Kazao je kako

„ono što je bilo i više nego jasno je da se Amerika boji jednog od mogućeg napada koji bi u posljednji trenutak utjecao i na ovu kampanju i unio potpuni nemir ili kao u politiku koju vodi SAD. Bilo je primjetno da policijske snage kontroliraju gotovo svaki dio grada. Vidjeli smo pred našim kamerama kako policijske snage nasilno otvaraju automobile za koje su procijenili da bi mogli, parkirani na trasi, u gradu, predstavljati sigurnosnu prijetnju, odmah su odveli s mjesta događaja“ (Tihomir Ladišić, 6. studeni 2016.)

Cijeli taj kontekst izvještavanja o bitki Trumpa i Clinton pokazuje nam kako se u hrvatskom televizijskom prostoru malo davalo mjesta za konkretna obrazloženja programa kandidata.

Posebni formati

Kategoriju posebnih formata izdvojila sam iz razloga što takvi formati daju malo drugačiji kontekst u izvještavanju o nekoj temi. Razlikuju se po tome koliko reporter daje svoje introvertirano mišljenje, daju širi uvid u shvaćanje teme ili problematike. Npr Nova TV je koristila videozidove, tjedni pregled Ivane Petrović te unaprijed snimljeni intervju koji je tijekom dnevnika pušten s naznakom. U videozidovima novinari su detaljno objašnjavali proces glasanja u SAD-u, analizirali su se izborni rezultati što daje dublje razumijevanje političkog sustava SAD-a. Vizualni dojam je moćan, grafičkim paketima pojačava se dojam važnosti prenesenih informacija, a novinar stvara autoritet. Takozvani *looklive*, koji je koristila N1 televizija sličan je formi televizijskog priloga, samo što se zapravo sastoji od *stand up-a* i eventualno dodanih tonova. Izdvojila bih zanimljiv osvrt Ivane Petrović iz kojeg se mogu podvući razni zaključci, ovisno o tome koliko daleko želimo ići. Ona u rubrici „Tjedni pregled“ povezuje stanje na Balkanu te izbore u Americi pozivajući Boga za pomoć. Malo previše, za moj ukus.

„Karte na Balkanu se opasno miješaju u ovom novom nikad nesigurnijem poretku od kraja drugog svjetskog rata. Američka predsjednička kampanja ulazi u finale. Kralj političkog šunda -Donald Trump je uvjeren da će on u Bijelu kuću jer FBI opet istražuje Clintonicu zbog službene korespondencije na privatnim mailovima. Zamislimo kombinaciju Trump-Putin. Neka nam Bog bude na pomoći.“(Ivana Petrović, Dnevnik Nove Tv, 30. Listopad 2016.)

Naravno, ovo je sigurno komentar urednice koja taj status ima u svojoj redakciji, dozvoljena joj je sloboda, iako se mogu povući razne poveznice na njen osvrt.

Ono što je posebno zanimljivo jest rubrika nakon Dnevnika HRT-a- Tema dana. Zanimljiva je po tome što daje također jedan širi uvid u temu ali što se ta tema pokrije mišljenjima gostiju. Tema dana je u analiziranom periodu tijekom američke predsjedničke kampanje dva termina posvetila izborima, i to šestog i devetog studenog 2016. Godine. Gosti su bili doktori znanosti Dražen Lalić i Dragan Primorac te ministar vanjskih poslova Davor Ivo Stier i njegov kolega iz oporbe, potpredsjednik odbora za vanjsku politiku Joško Klisović. Gosti su kampanje okarakterizirali kao izrazito negativne, bez sadržajne, uperujući prstom najviše u Donalda Trumpa. Profesor Lalić također je upotrebljavao termine kojima uspoređuje kampanju s ratom govoreći kako „misli da se tu vodi ne samo politički nego i kulturni rat u kojem su na prvoj crti bojišnice bile žene i manjinci, a s druge strane pitanja kao što su sigurnost elektronskog

komuniciranja, terorizam i slično“. Razgovor Primorca i Lalića „razlomljen“ je kombinacijom tonova Hillary Clinton, Donalda Trampa te Baracka Obame. Više je bilo izdvojenih tonova Donalda Trampa, njih četiri, naspram tri tona Hillary Clinton, u kojima on kritizira Clinton i koji potvrđuju njegov populistički i napadački stil. K tome je dodan i ton Baracka Obame koji neizravno optužuje Trampa da je rasist i homofob, te time sugerira Clinton kao bolji izbor za američke građane. Osim pristranosti demokratskoj kandidatkinji, svi ti tonovi su „rezani“ iz različitih skupova, samo su najzvučnije riječi izdvojene koje su izvađene iz šireg konteksta obaju kandidata te ponovno rekontestualizirane unutar Teme dana.

PITANJE: Malo prije ste citirali Hillary Clinton i Donalda Trampa, mi smo izdvojili određene naglaske:

TON DONALD TRUMP, republikanski kandidat:

Prava promjena znači povratak poštenja u našu vlast. Počet ćemo tako da maknemo Hillary Clinton s puta. Veoma je izvjesno da će direktor FBI-a Comey i njegovi sjajni specijalni agenti prikupiti više nego dovoljno dokaza za podizanje optužnice protiv Clinton i bliskog kruga njenih suradnika.

TON HILLARY CLINTON, demokratska kandidatkinja

Imam osjećaj da ću do kraja večeri biti okrivljena za sve što se ikad dogodilo. Zašto ne? Samo izvolite sudjelovati u debati na način da izgovarate ludosti.

TON TRUMP: Ona je tako gadna žena!

TON CLINTON: Iskoristio je sve moguće pravne trikove kako bi izbjegao plaćanje poreza. Kaže za sebe da vrijedi milijarde ali ne doprinosi ništa. 0 za našu vojsku, 0 za naše veterane, zdravlje, obrazovanje i autoceste.

TON TRUMP: Ako već niste poslali svoj glas s poštom, nemojte to ni raditi. Donesite ga sami., osobno u glasačku kutiju u svom okrugu, ne šalžite ga poštom, ma koliko vam svi pričali kako je sve pošteno u našem političkom sustavu.

TON CLINTON: Na debati smo upitani hoćemo li priznati rezultate izbora. Ja hoću, Trump je odbio da će ih priznati. To se nije dogodilo nikada u povijesti SAD-a.

TON TRUMP: Malo su se zabrinuli. Vidim da Hillary odjednom putuje na sve strane, nastoji sve to stići. Trebala bi biti doma i spavati. Ovo nije dobro za nju.

TON OBAMA: Ako ste ponižavali žene prije nego što ste postali predsjednik, ponižavat ćete ih i nakon što ste postali predsjednik. Ako prihvatit podršku simpatizera Ku Klux klana pa se poslije blago distancirate takvi ćete biti i kao predsjednik. Ako ne poštujete ustav dok se natječete za predsjednika nećete ga poštivati ni nakon što položite zakletvu da ćete ga štiti. (Tema dana, Dnevnik HTV-a, 6. Studeni 2016.)

U razgovoru s Joškom Klisovićem i Davorom Ivom Stierom ublažio se svojevrsni „napad“ na Trumpa, gosti su pozivali na smirivanje strasti, prognoziralo se da će Trump preokrenuti svoja obećanja, ukratko- odjednom Trump više nije „*the bad guy*“ nego američki predsjednik kojeg svi poštuju.

O svečanoj inauguraciji Donalda Trumpa raspravljalo se u Temi dana 20. Siječnja 2017. Godine. Gost je bio posebni savjetnik predsjednice Kolinde Grabar Kitarović, Mate Granić, koji je također govorio u pomirljivim tonovima o novoizabranom predsjedniku. U razgovoru voditeljice i Granića dodani su i izdvojeni tonovi s Trumpovog govora oko vanjske politike, gospodarstva te takozvanog „vraćanja države“ u ruke naroda.

Iako analiza pokazuje da je se promijenio način izvještavanja o Donaldu Trumpu u kampanji i nakon što je postao predsjednik, nakon što su se slegli dojmovi s inauguracije, u medijima je Trump opet početo poprimati dojam predsjednika koji ne preza ni pred kime, koji brani muslimanima ulazak u SAD, koji provodi izolacionističku i populističku politiku. No da se osvrnemo u kontekstu posebnih segmenata, u Temi dana 29. Siječnja 2017. Gostovali su pravna savjetnica Isusovačke službe za izbjeglice Jelena Firić te stručnjak za granice i europsku sigurnost doktor Filip Dragović, koji je ipak upozorio na činjenicu da se ne može upirati prstom samo u predsjednika Trumpa, nego da je odluka o zatvaranju granica za sedam većinskih muslimanskih zemalja, koju je donio 28. Siječnja 2017., potekla još od ideje Baracka Obame.

STD: GOSPODINE DRAGOVIĆU IMA LI OPRAVDANJA ZA OVAKVU TRUMPOVU ODLUKU?

DRAGOVIĆ:

Prije nego što prokomentiram samu odluku, mislim da je došlo do malo krivog tumačenja ukaza predsjednika zato što on nijednom svojom riječi nije spomenuo 7 država u ovoj odluci. Kad se pročita odluka vidi se da on tamo spominje izbjeglice iz Sirije i u jednom članku on

govori o visokorizičnim zemljama koje su već ranije određene. Znači ovih 7 zemalja je već ranije određeno zakonom još dok je bila Obamina administracija.

STD: MIJENJA LI TO U BITI NEŠTO NA STVARI?

DRAGOVIĆ: on je zabranio ulazak na 90 dana, ja bih ukaz ove konkretne mjere promatrao u širem kontekstu jer on je donio još 2 vrlo važna ukaza. Jedan se tiče jačanja granične sigurnosti i imigracijske službea drugi ukaz se tiče jačanja javne sigurnosti i unutarnje sigurnosti SAD-a. Tako da ovo je jedan cijeli paket mjera što je on najavljavao u predsjedničkoj kampanji.

STD: DOBRO ali čemu vodi ta mjera, izolaciji?

DRAGOVIĆ: ja nemam sve informacije da tumačim koja je pozadina predsjednikova ukaza, međutim bitno je znati da predsjednikov ukaz nije zakon. On mora biti temeljen na zakonu i on ukazom daje svojim nadležnim agencijama i službama pravac u kojem ce se njegova administracija kretati. (Dnevnik HTV-a, 29. Siječanj 2017.)

Tema dana posebna je forma, informativni intervju u kojoj izbor gostiju predstavlja određeni izazov jer nikad ne možete do kraja pretpostaviti kako će netko pričati o određenoj temi. No međutim, veliki nesrazmjer možemo vidjeti u gostovanjima tijekom Dnevnika triju televizija.

Razgovor s gostima

Hrvatska radiotelevizija kao prvog gosta u analiziranog periodu pozvala je Slavenu Leticu, koji je kritizirao oba kandidata te kampanju, no ipak jasno je rekao da kao pobjednika vidi Hillary Clinton. S druge strane prema demokratskoj kandidatkinji izražavao se s nepoštovanjem, a Donalda Trampa usporedio s tempiranom bombom.

„ Ankete pokazuju, a ja sam prije dolaska u vaš studio pogledao 60 anketa, znači u tih 60 anketa, od koji je 40 respektabilnih, Clintonica vodi u 59, a Trump u samo jednoj. Silver, kojeg ja najviše cijenim, daje 70% šanse Clintonici, tako da bih ja rekao da ćemo do dva dana imati prvu predsjednicu.“

PITANJE: KOME VI DAJETE PREDNOSTI?

„Pa ja ne volim ni jednog ni drugog, ona me nervira po toj hiperambicioznosti i po svojoj vanjskoj politici koja se zapravo svela bila na logiku najprije bombardiraj pa vidi uzroke bombardiranja i nadaj se da će sve dobro završiti. On je u nekim svojim stavovima bio

i ostao rasist, seksist, jedan čovjek nekontrolirane retorike koji doista dovodi u pitanje položaj ne samo 11 milijuna ilegalnih migranata u Americi nego i veliki broj manjina tako da je čovjek neka vrsta tempirane bombe“ (Dnevnik HTV-a, 6. Studeni 2016.)

S druge strane profesor Radovan Vukadinović dao je objektivnu analizu Trumpove pobjede, dok je Željko Kardum, kao ekonomski analitičar pojasnio međuzavisnost tržišta i politike u Americi. Inauguracijski govor Donalda Trumpa komentirala je profesorica Lidija Čehulić Vukadinović koja je dala jedno zeleno svjetlo Trupovoj administraciji ali i nagovijestila malo drugačiji svjetski poredak kroz neko vrijeme, kazavši kako

„ovaj koncept koji nudi Trump je apsolutno nešto pozitivno, a spomenula sam Busha, zbog toga što je i Trump najavio da Amerika neće izvoziti demokraciju, tj da Amerika neće, kako je on rekao nametati američke vrijednosti, upravo je to kod onog neoliberalističkog stava koji je predvodila i Busheva i Obamina administracija nametanje američke demokracije širom svijeta ili tog zapadnog svjetonazora uključujući i vojnu silu gdje Amerika izgubila imidž u svijetu. Na taj način je i diskreditirao prethodne administracije jer im je poslao poruku: niste uspjeli učiniti Ameriku snažnom, jakom, onakvom kakvom treba biti i kakva je oduvijek bila u međunarodnim odnosima“ (Dnevnik HTV-a, 20. Siječanj 2017.)

N1 televizija nije davala pozornost gostima u studiju tijekom kampanje, ali napominjem u posebnoj emisiji povodom inauguracije gostovali su Lidija Čehulić Vukadinović te Dražen Lalić, no ta emisija ne ulazi u analizu. Svojevrsnu reakciju na Trumpovu odluku o zabrani ulaska državljana sedam muslimanskih zemalja dala je u studiju urednica vanjske politike Ivana Dragičević. Govoreći o mogućim posljedicama te odluke ipak se više osvrnula na pravne mogućnosti koje ti građani imaju, dajući im određenu nadu da će se situacija popraviti, tj. da će niži sudovi moći barem privremeno osporiti Trumpovu uredbu. To je bilo 30. Siječnja 2017., danas znamo kako je Vrhovni sud SAD-a potvrdio Trumpovu odluku. Nadalje, Trumpovu je komunikacijsku strategiju komentirala komunikacijska stručnjakinja Ana Šimunović kazavši kako

„ova komunikacijska strategija stavljanja medija u direktan sukob s cijelom administracijom je vrlo delikatna i stavlja medije u nezavidan položaj. Ovo je potvrda da cijela administracija smatra da sve što mediji pišu o Trumpu i potezima administracije je upitno i dovode u pitanje istinitost informacija“ (23. Siječanj 2017.)

Nova TV ugostila je najviše gostiju unutar središnjeg Dnevnika. To su bili profesorica Smiljana Leinert Novosel, politički analitičar Mate Mijić te urednica vanjske politike Nove TV Ivana Petrović u razdoblju kampanje, dok su inauguracijski govor te kasnija dešavanja oko Trumpa komentirali također Mate Mijić te stručnjak za međunarodnu sigurnost Mirko Bilandžić. Leinert Novosel dotakla se rodnih stereotipa kazavši kako

„se sve svelo na trivijalnu razinu, ne biraju se udarci ni s jedne ni sa druge strane, pogotovo su žestoki oni koji dolaze od Trumpa“ te da je „zaista nezgodno biti ovaj puta na poziciji bilo kojeg kandidata, a pogotovo biti žena. Još kad vidite kako se različite stvari koriste kako bi se potencirale slabe strane Hillary Clinton, vidite da njoj nije nimalo lako.“(Dnevnik Nove Tv, 27. Listopad 2017.)

Mate Mijić niti u jednom segmentu svoje analize američkih izbora nije prešao granicu „dobrog ukusa“. Nepristrano je govorio i o Trumpu i Clinton ali i dao jasnu sliku kampanje Donalda Trumpa rekavši da je

„Trump je oko sebe stvorio pokret. On je na društvenim mrežama i skupovima stvorio pokret nezadovoljnih ljudi koji žele srušiti taj establishment. Njegovi su skupovi kao festival. Trump u pravilu kasni po sat vremena na svoje skupove, čekaju ga tisuće ljudi, ti skupovi su puno posjećeniji od onih Hillary Clinton. Trump u naelektriziranoj atmosferi izlazi na pozornicu i kao Mišo Kovač raširi ruke i nastane potpuni raspašoj.“(Dnevnik Nove Tv, 8. Studeni 2016.)

Mijić je kasnije također odgovarao na pitanja voditelja o Trumpovoj pobjedi, gdje je korektno kazao da su ga doveli na vlast nezadovoljni birači koji su se razočarali u politiku Baracka Obame. Predviđanja o takozvanom „smaku svijeta“ zbog Trumpove pobjede demantirala je Ivana Petrović rekavši kako svijetu „ne prijete nikakav Armagedon“ govoreći o Trumpu kao „prvom predsjedniku SAD-a bez političkog iskustva te da je on, metaforički, prazna ploča na koju se da nešto i pozitivno napisati.“

Zaključak

Neminovno je da su američki izbori i Donald Trump imali veliki prostor u hrvatskim televizijskim medijima. Analizom je utvrđeno da su komercijalne televizije više pridavale pažnje celebrityfikaciji a naposljetku i tabloidizaciji izbora. Trump je prikazivan kao čovjek iz poslovnog svijeta koji naspram Hillary Clinton nema gotovo nikakve šanse za pobjedom. Nova TV je prednjačila u segmentu tabloidizacije što je bilo najviše vidljivo po izvještavanjima o rodnom gradiću prve dame Melanije Trump ali i po osobama koje su uživo uključivali u program. Najviše je *infotainmenta* bilo na toj komercijalnoj televiziji. U tom kontekstu prisutan je bio i već opisani „stand up sindrom“ jer se novinari nisu uvijek uključivali s razlogom, a uključivali su ljude iz društvenog života koji s politikom nemaju previše veze, a bili su upitani oko prognoziranja tko će pobijediti, tko vodi prema anketama i sl. Što se tiče de i rekontekstualizacije tonskih isječaka također je primijećeno da se oni iskorištavaju prema potrebi, stavljaju se u određeni okvir koji je uredničkom odlukom očito bio predodređen a ta činjenica potvrdila je također da su mediji od početka prikazivali Hillary Clinton kao pobjednicu izbora. Nadalje, najmanje je zabavnih sadržaja, što je i očekivano, prikazivala Hrvatska radiotelevizija kao državna televizija, samim time je i najobjektivnije izvještavala. Ono što ne ide u korist niti jednoj televiziji jest činjenica da se o programima kandidata vrlo malo izvještavalo, gotovo u tragovima. Najviše je bilo fokusa na potpori hollywoodskih zvijezda, špekulacijama oko privatne elektroničke pošte Hillary Clinton te aferama Donalda Trumpa. Mislim da su u tome bili najviše zakinuti sami gledatelji kojima su bile servirane ovakve vijesti, gotovo površne, obzirom da se tek nakon što je Trump počeo provoditi svoje odluke počelo konkretizirati pitanje vanjske politike, sigurnosnih službi, zakonodavnih okvira u SAD-u. No, gosti u studiju doticali su se i utjecaja američkih izbora na prostor jugoistočne Europe tako i Hrvatske. I svi su bili suglasni u jednome, a to je da će Trumpova pobjeda donijeti nestabilnosti u svjetski poredak i da će pobjeda demokratske kandidatkinje biti nastavak politike koju je provodio Barack Obama. Pobjeda Trumpa izazvala je šok, nevjericu i propitkivanje legitimiteta svih provedenih anketa, obzirom da je Trump odnio pobjedu u svim neodlučnim zemljama, čak i onima koje su godinama išle u korist demokrata. Pitanje je sad, tko je doveo Trumpa na vlast? Većina analitičara je rekla srednji sloj radničke klase bijelaca koji su bili nezadovoljni politikom koju je osam godinama provodio Obama. Vjerojatno da. No ono što nakon višemjesečne analize mogu reći jest da su mu u jednom djelu pomogli i sami mediji. Zanimljivo, u analiziranom periodu niti jednom reporteri nisu tematizirali izravnu povezanost lažnih vijesti i Trumpa. Očito da je ova tema

nije bila u fokusu izvještavanja. Zašto? To bi mogla biti tema za neku buduću diplomsku radnju. Do tada će Trump dati dovoljno materijala za analize i analize.

Popis literature

1. Bennett, W. Lance (2009), *News: The Politics of Illusion*: 8th ed. Washington: Longman Classics in Political Science.
2. Bull, Peter, Ralph Negrine & Katie Hawn (2014). Telling it like it is or just telling a good story? Editing techniques in news coverage of the British parliamentary expenses scandal. *Language and Dialogue* 4:2, 213-233.
3. Drew, Julie, Lyons, William, Svehla, Lance (2010), *Sound-Bite Saboteurs: Public discourse, education, and the state of democratic deliberation*, New York: Suny Press.
4. Edelman, Murray, (2003), *Konstrukcija političkog spektakla*. Zagreb: Politička kultura.
5. Fiske, John, Hartley John, (1992) *Čitanje televizije*. Zagreb: Barbat i Prova.
6. Hromadžić, H., (2012) *Politika, društvo spektakla i medijska konstrukcija realnosti*, Zagreb: Politička misao.
7. Hromadžić, Hajrudin (2014) *Medijska konstrukcija društvene zbilje: socijalno-ideološke implikacije produkcije medijskog spektakla*. Zagreb: AGM.
8. Perišin, Tena, (2010), *Televizijske vijesti*. Zagreb: Medijska istraživanja.
9. Perišin, Tena, (2017) *When Sound Bites become the news*, Zagreb: Medijske studije.
10. Street, John, (2003), *Masovni mediji, politika i demokracija*. Zagreb: Politička misao.
11. Alternative facts – the greatest, strongest facts that ever existed, 23. Siječanj 2017., <https://www.theguardian.com/us-news/shortcuts/2017/jan/23/alternative-facts-the-greatest-strongest-facts-that-ever-existed>, datum pristupanja 26. Srpanj 2017.
12. BBC News: Fake news in 2016: What it is, what it wasn't, how to help: 30. Prosinac 2016. <http://www.bbc.com/news/world-38168792>, datum pristupanja 25. Svibanj 2017.
13. Gatekeeping – The process by which countless occurrences and ideas are reduced to the few messages we are offered in our news media. (Stacks and Salwen, 2009.) <http://gatekeepingtheory.weebly.com/>, datum pristupanja 31. Kolovoz 2017.
14. Harvard Kennedy School Shorenstein Center on Media, Politics and Public Policy: News coverage of Donald Trump's First 100 Days, 18. Svibanj 2017. in

- https://shorensteincenter.org/news-coverage-donald-trumps-first-100-days/#_ftn34, datum pristupanja 18. lipanj 2017.
15. Jon Stewart talks Media's role in Election Outcome, how to Combat Spread of Fake News: 12. Veljače 2016. <http://www.hollywoodreporter.com/news/jon-stewart-why-daily-show-didnt-determine-election-trump-fake-news-cnn-fox-at-ny-times-talk-95>, datum pristupanja 14. Kolovoz 2017.
16. Los Angeles Times: Trump's War on Journalism, 5. travanj 2017. <http://www.latimes.com/projects/la-ed-trumps-war-on-journalism/>, datum pristupanja 17. Srpanj 2017.
17. The sommervilletimes: 2016: The year of fake news, 11. Siječanj 2017., <http://www.thesomervilletimes.com/archives/73003>, datum pristupanja 18. Lipanj 2017.
18. War Between Trump, Media Seen Escalating With Presidency's Power, 10. Studeni 2016., <https://www.bloomberg.com/news/articles/2016-11-10/war-between-trump-media-seen-escalating-with-presidency-s-power>, datum pristupanja 1. Lipanj 2017.
19. Why Jon Stewart doesn't see *The Daily Show* as a fake news, 10. Prosinac 2014., <http://theweek.com/articles/441666/why-jon-stewart-doesnt-daily-show-fake-news>, datum pristupanja 29. Kolovoz 2017.

Sažetak i ključne riječi

Osnovna svrha ovog rada bila je pokazati kako je u hrvatskim televizijskim vijestima izvještavano o američkim izborima te Donaldu Trumpu. Analizirane su središnje informativne emisije, odnosno Dnevnici, triju televizija: HRT-a, Nove Tv te N1 televizije. U istraživanju su se koristili periodi uoči izbora te nakon inauguracije predsjednika Trumpa. Time se htjelo dobiti na vremenskom razmaku, koji je pokazao s kojih aspekata je izvještavano o Trumpu kad je bio u političkoj utrci te nakon izborne pobjede. Dio rada je posvećen i pojavi lažnih vijesti koje su se dolaskom Trumpa na medijsku pozornicu svijeta ponovno aktualizirale. Iako je tema lažnih vijesti vrlo zanimljiva, kao i njezino ponovno prizivanje od strane Donalda Trumpa, u hrvatskim se televizijskim vijestima malo govorilo o tome. Reporterima su s terena donosili atmosferu uoči izbora, no ne i konkretna programska načela predsjedničkih

kandidata. O Trumpu se uoči izbori govorilo kao o čovjeku bez političkog zaleđa koji nema šanse pobijediti Hillary Clinton. Naposljetku je Trump porazio demokratsku kandidatkinju i šokirao cijeli svijet. Nakon pobjede osjetilo se kako su mediji ipak popustili u kritiziranju Trumpa, sve do inauguracije i prvih predsjednikovih poteza kada je opet počeo Trumpov rat s medijima. Ono što je važno naglasiti da je ovaj rad dobra podloga za daljnja istraživanja hrvatskog medijskog prostora, bilo tiskanih medija, bilo elektroničkih. Donald Trump je osoba koja će imati svoj utjecaj još mnogo godina, a obzirom da je već najavio kako će se kandidirati za novi mandat predsjednika SAD-a, zasigurno će u međuvremenu dati dovoljno materijala za neke nove analize.

Ključne riječi: Donald Trump, Hillary Clinton, izbori, politika, alternativne činjenice, lažne vijesti, mediji, kampanja, inauguracija, novinari, spektakl, HRT, Nova Tv, N1, izvještavanje.

Summary and the key words

The main purpose of this study was to show how the Croatian TV news reported about US elections and Donald Trump. The central information shows of three television stations: HRT, Nova Tv and N1 television were analysed. The study used the periods ahead of the election and after the inauguration of President Trump. Intencion was to be gained in time, which showed from which aspect was reported about the Trump when he was in the political race and after the election victory. Part of the work is devoted to the introduction of fake news that has been re-actualized by the arrival of Trump on the world media stage. Though the topic of fake news is very interesting, as well as it recall by Donald Trump, reporters talked little about it in Croatian TV News. The reporters from the field brought the atmosphere ahead of the election, but not the specific program principles of the presidential candidates. Trump was presented as a man without a political hesitation and no chance of winning Hillary Clinton. Later Trump defeated the Democratic candidate and shocked the whole world. After the victory, the media felt that they were reluctant to criticize Trump until the inauguration and the first president's moves when Trump's war began again with the media. What is important to emphasize is that this work is a good basis for further research into Croatian media space, whether printed media, or electronic. Donald Trump is a person who will have his influence for many years, and since he has already announced that he will run for the new US

president's mandate, he will surely provide enough material for some new analysis in the meantime.

Key words: Donald Trump, Hillary Clinton, US elections, politics, alternative facts, fake news, media, campaign, inauguration, journalists, spectacle, HRT, Nova Tv, N1, reporting.